Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...эгтэмнай 1921 оной ...абриин 21-hээ гарана | № 72 (13867) | 1975 оной мартын 27, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨЕ УГТУУЛАН

ТРАКТОР, МАШИНАНУУД БЭЛЭН

...элшэ үдэрһөө ...хурсадажа, хабарай ...гдэбэ гээшэ. Газар, ...саһан хүнжэлөө ...үнгэ шарайгаа соо- ...эхилбэ. Байгаалиин ...далай хубилалта та- ...ай зүрхэ, сэдьхэлые ...хабарай тарилгада ...хүдэлмэри улам эр-

...очные Саяны» кол- ...механизаторнууд хаба- ...тарилгада тон анха- ...ар бэлдэнэ. Трактор, ...нуудайнгаа заһабари ...р дүүргэхэ гэжэ эдэ- ...эртэһээ үдэшын ...болотор мастерской ...гаранагүй.

...хабараймнай тарилгын ...лтатай үе газаа ерээ, ...МТМ-е даагша Дор- ...биевич Хусаев хөөрэ- ...тракторай 50-ниинь ...лгаданхай.

...Дагбаевич бидэнииие ...МТМ соогуур ...токарна цехтэ оробо. ...дажаб Амбаев Миха- ...шев хоёр ажаллажа

...нүхэдэйнгөө уран ...аар нэгэшье час соо ...айнагүйбди. — гэжэ Хусаев хөөрөөгөө үр- ...лнэ. — Ямаршье орёо ...деталь саг соонь бү- ...тадалтай зон.

...эшье, эдэ хоёр нү- ...д жэлэй туршада ...станок эрьюулнэ, ...бэрхэ хүнүүд.

...ые элдэб бэрхэшээл- ...лдоно. Жэшээнь, «МТЗ» түхэлэй тракторнуудта хэрэгтэй частьнууд дугаардана. Тиимэһээ хуушан детальнуудые заһажа, шэнэлһэнэй ашаар заһабарилагшад бэрхэшээлһээ гарана.

Заһабарилгын бүхы хүдэлмэридэ слесарьнүүдэй үүргэ ехэ. Слесарьнүүд В. М. Попов, С-Д. Дашиев гэгшэд ажалдаа илангаяа шалгарна. Нүхэр Попов нэгэдэхи классай жолоошон, тракторист байхаһаа гадна, комбайнер мэргэжэлтэй юм. Мүн С-Д. Дуриновшье баһа хори гаран жэлдэ трактор, комбайн жолоодожо ябана. Тиимэһээ энэ хүниие тон харюусалгатай газарта — мотоор шалгагшаар табиһан байна. Ажалдаа мэргэжэһэн эдэ механизаторнууд халаанайнгаа даабариие 120—130 процент дүүргэдэг.

Электро-гагнууршан Сэрэн-Доржо Хапхаранов баһал сүлөө забдагүй. Мастерской соо ажаллажа байгаа механизаторнуудтаа эгээн хэрэгтэй хүниинь хадаа тэрэ нэгэшье минута миин байнагүй гэхээр. Һайнаар, нягтаар ажаллаха гэһэн энэ залуугай эршэ хүсэндэ атаархамаар.

Дэмбэрэн Пилаевич Соктоев Намсарай Доржиевич Таряшинов хоёр заһабарилгын ажал дээрэ шалгаранхай. Тэдэнэр пенсидэ гараашье һаа, миин һуужа шадахагүй, зон нүхэдтөө аша туһаяа хүргэжэ ябадаг сэбэр сэдьхэлтэй нүхэд юм. Техникын орёо оньһон ниюсые ойлгожо ядаһан залуушуулда тэдэнэр туһалдаг. Тиимэһээ эдэ хоёр нүхэд залуу механизаторнуудтаа угаа хэрэгтэй нүхэдынь болоно.

— Һүүлшын тракторай мотоор шалгажа байнаб, — гэжэ Сэрэн-Доржи Дуринов хөөрэнэ. — Заһабарилгын хүдэлмэри дээрэ шадабаритай бэрхэ хүбүүд табигдажа, ажалнай ехэ урагшатай.

— Плуг, борной хэр һайнаар заһабарилагдажа байнаб, — гэжэ МТМ-е даагшаһаа асуубабди.

— Гурбан отделениин механизаторнууд бүхы техникээ бэлэн болгоо, — гэжэ нүхэр Хусаев харюусаба. — Хуурай-Һубагай механизаторнууд нэгэ бага унжагайраа. Плугуудта хэрэгтэй детальнууд хаанашье үгы. Тиимэһээ хуушан юумэнүүдые шэнэлжэ, ехэ сагаа гээгээ ха юм. Тиигэбэшье мартын 25-да сеялкэ, плугуудаа заһажа дүүргээ.

Галбайн, Таалын тракторно-таряан ажалай бригаданuудай М. П. Леонтьев, М. П. Сороковиков гэгшэд хүрьһэ элдүүрилхэ машинануудай заһабарилгада онсо шалгараа. Эдэ отделениинүүдэй механизаторнууд үнгэрэгшэ жэл яһала һайн дүнгүүдые түйлаһан юм: бүхы таряалангайнгаа гектар бүриһөө 14—13 центнер ороохо хуряажа абаа һэн. Түгэсхэхы жэлдэ тэдэнэр гектар бүриһөө 15 центнер ороохо абаха гэһэн үндэр уялгаа дүүргэхын тула бүхы трактор, машинануудаа болзорһоо урид заһабарилба.

Колхозой механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна гэжэ ойлгогдобо.

Б. ЯБЖАНОВ,
манай корреспондент.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): газоэлектро-гагнууршан С-Д. Хапхаранов, моторист Д. Дуринов, слесарь В. Попов гэгшэд.
Л. ИРИНЦЕЕВЭЙ фото.

Л. И. БРЕЖНЕВ МАРИАН НГУАБИТАЙ УУЛЗАБА

Нэгэ талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын, нүгөө талаһаа — Конгын Ажалай партиин ЦК-гай Түрүүлэгшэ, Конгын Арадай Республикын Президент, гүрэнэй толгойлогшо, Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. Нгуабиин, КПТ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, гадаадын харилсаа холбооной асуудалнуудые эрхилхын түлөө харюусалгата П. Нзэгэй, КПТ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Премьер-министрэй орлогшо, газар таряалангай ба мал ажалай министр Ш. Нгуотогой, КПТ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, түсэблэлгын түлөө харюусалгата, гүрэнэй министр Ж. Оканзын, НРК-гай гадаадын хэрэгүүдэй министр Д.-Ш. Ганзогой хоорондо мартын 25-да уулзалга боложо, олон асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэһэн байна.

Ороной экономическа бэеэ дааһан байдалые бэхижүүлхын, социалис хүгжэлтын замаар тэрэниие дабшуулхын түлөө Конгын Ажалай партиин хүтэлбэри доро тэмсэгшэ конголез арадай тэмсэл тухай М. Нгуаби хөөрэбэ. Шэнэ байдал зохёон байгуулхадань конголез арадта КПСС-эй, совет арадай ехэ туһаламжа үзүүлжэ байһанайнь түлөө тэрэ баяр баясхалан хүргөө.

Национальна эрхэ сүлөөтэй, бэеэ дааһан байдалтай болоһон Конгын арадые гүнзэгы сэдьхэлһээ хүндэлжэ байһанаа Л. И. Брежнев элирхэйлэн мэдүүлээд, социально-экономическа түрүү ёһоной хубилалтануудые хэхэ тэмсэлдээ амжалтануудые түйлахыень Конгын Ажалай партида, НРК-гай арад зондо хүсэбэ.

Совет-конголез харилсаае саашадань үргэдхэн гүнзэгырүүлхые, хоёр ороной арадуудай, уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлгын аша туһада харюусахаар партинууд хоорондын харилсаа хүгжөөхые эрмэлзэжэ байһанаа хоёр тала лаблан баталаа.

Хөөрэлдөөнэй үедэ уласхоорондын хэдэ хэдэн гол шухала асуудал зүбшэгдөө.

Хөөрэлдөөн хани халуун, нүхэр ёһоной оршон байдалда үнгэрбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. И. Блатов, СССР-һээ НРК-да байдаг элшэн сайд Е. И. Афанасенко, НРК-һаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Ж.-П. Ноно хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

(ТАСС).

СОВЕТ—КОНГОЛЕЗ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуровай, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын ба Конгын Арадай Республикын Президент, гүрэнэй толгойлогшо, Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. Нгуабиин хоорондохи хөөрэлдөөнүүд мартын 25-да Кремль соо эхилбэ.

Үнэн зүрхэнэй, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ совет-конголез харилсаае саашадань хүгжөөн бэхижүүлхэ олон асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэһэн байна. Экономическа, нучно-техническа, соёлой ба бусад асуудалнуудаар хоёр талын харилсаанай байдал, тэрэниие хүгжөөлгын хараа түсэбүүд хаража үзэгдөө. Советскэ Союзай, Конгын Арадай Республикын хоорондохи харилсаае саашадань бэхижүүлхэ хүсэлэнтэй байһанаа хоёр тала мэдүүлбэ.

Уласхоорондын байдалай, эдэнэй тоодо Африка түбидэ хабаатай гол шухала асуудалнууд, хоёр талын һонирхол татаһан байна. Уласхоорондын амгалан байдал бэхижүүлхэ, шахардуу байдал һуларуулха политикада, колониализм ба расизмһаа эсэслэн сүлөөрхын түлөө, Африкын залуу гүрэнүүдэй политическэ, экономическа бэеэ дааһан байдал бэхижүүлхын түлөө Африкын оронуудай, арадуудай тэмсэлдэ онсо анхарал хандуулагдаа.

Хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлүүлэгдэхэ.

(ТАСС).

ВЦСПС-эй ПРЕЗИДИУМДЭ

«Союзна республиканuудай Верховно Соведүүдые, хизаарнуудай, областьнуудай, округуудай, районуудай, городуудай, сельскэ ба посёлогуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдые һунгаха һунгалтада профсоюзна организацинуудай хабаадалга тухай» тогтоол ВЦСПС-эй Президиум баталан абаба.

Болохоёо байгаа һунгалта ехэ удха шанартай гэжэ тоолоод союзна республиканuудай Верховно Соведүүдые, нютагуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдые һунгаха һунгалтада бэлдэхэ; тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ эгээл эдэбхитэйгээр хабаадахыень, түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй даабаринуудые, социалис уялгануудые, ажалшадай коллективүүдэй абаһан угтамжын түсэбүүдые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө саашадань хүгжөөхын тула һунгуулиин кампани хэрэглэхыень профсоюзуудай Соведүүдые, комитедүүдые ВЦСПС-эй Президиум уялгалаа.

Ажалшадай дунда ябуулагдадаг ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэдхэхыень, КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1974 он) Пленум дээрэ, мүн эндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ соо табигдаһан зорилгонуудые, Партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалгые, «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын 30 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые, 1975 ондо бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые эдэнэртэ гүнзэгыгөөр ойлгуулхыень профсоюзуудай Соведүүдтэ, комитедүүдтэ дурадхагдаба.

Һунгагшадай дунда агитационно-ниитын хүдэлмэри ябуулхын тула профсоюзуудай соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые, ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые, нютагай хэблэл ба радио үргэнөөр хэрэглэхыень, КПСС-эй ленинскэ гадаадын ба дотоодын политикада, коммунис байгуулалтын амжалтануудта, эб найрамдалта программа бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ зорюулагдаһан лекцинүүдые уншахыень профсоюзна организацинуудта дурадхагдаһан байна. Клубуудта, соёлой байшангуудта, ордонгуудта, һунгуулиин участогуудта, агитпунктнуудта, хүн зоной ажаһуудаг газарнуудта уран һайханай бүлгэмэй коллективүүдэй концерт эмхидхэхэ.

Ажалшадтай өөһэдынь хэрэгээр уулзажа хөөрэлдэлгэ улам һайжаруулха, эдэнэй бэшэгүүдые, мэдүүлгэнүүдые, гуйлтануудые, дурадхалнуудые саг соонь хаража үзэхэ шухала. Ажалай хуули ёһо эбдэһэн баримтануудаар Соведүүд, комитедүүд дары хэмжээ абаха, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха ёһотой.

(ТАСС).

ХАНИ ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛГА

РИМ. (ТАСС). Италиин Коммунис партиин XIV съездын хүдэлмэридэ хабаадаһан КПСС-эй делегаци ИКП-гэй хүтэлбэрилэгшэдтэй эндэ уулзаба.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Латвиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. Э. Восс, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, Украинын Компартиин Запорожско обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Всеволожский, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагшын орлогшо В. В. Загладин;

Италиин талаһаа — Э. Берлингуэр, Дж. Амендола, П. Буфалини, Дж. Кьяромонте, А. Коссутта, Ф. ди Джулио, К. Галлуцци, П. Инграо, Дж. Наполитано, А. Натта, Дж. К. Пайетта, А. Райхлин, А. Торторелла, Д. Валори, Т. Векьетти, А. Коломби, С. Сегре гэгшэд уулзалгада хабаадаа.

Хани ёһоной, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн уулзалгын үедэ уласхоорондын байдалай ба дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудаар, мүн хоёр талые һонирхуулдаг бусад асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэһэн байна.

КПСС-эй делегаци мордобо

РИМ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко түрүүтэй КПСС-эй делегаци Эхэ орондоо бусахаяа мартын 25-да Римһээ мордобо.

Тус делегаци Италиин Коммунис партиин ЦК-гай уряалаар Римдэ ерэжэ, ИКП-гэй XIV съездын хүдэлмэридэ хабаадаһан байгаа.

ИКП-гэй Политбюрогой гэшүүн Д. Наполитано, «Итали — СССР» гэжэ бүлгэмэй генеральна секретарь Д. Адамоли болон бусад аэродром дээрэһээ делегацие үдэшөө. Италиин МИД-эй түлөөлэгшэ советник Р. Франческини, мүн СССР-һээ Италида байдаг элшэн сайд Н. С. Рыжов үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

...нииин 15-да Соведүүдэй һунгалта

...РХИМЭЙ ЭРХИМҮҮД— ...МИССИИН БҮРИДЭЛДЭ

...адай АССР-эй Вер- ...Соведэй һунгалта үн- ...һунгуулиин Цент- ...комиссиин составта ...ар республикымнай ...ай коллективүүд, ...эмшинүүд өөһэдынгөө ...ишэдые дэбжүүлнэ.

...ИНООЗЕРСК. Энэ ...2-дохи дунда һургуу- ...мсомолой эхин орга- ...хамтын суглаан бо- ...дэ хабаадагшад Бу- ...АССР-эй Верховно ...һунгалта үнгэргэхэ ...иин Центральна ко- ...өөһэдынгөө зүгһөө ...ые эльгэхэ эрхэ- ...ондоо ехэ баясажа ...мэдүүлээд. ...ой гэшүүн, һургуу- ...хари хэлэнэй багша ...Фёдоровна Фроловае ...лай Бүхэсоюзна Ле- ...Коммунис Союзай ...рганизациһаа нэгэн ...дэбжүүлбэ.

...АР-ШЭБЭР. Энэ ай- ...Эрдэм» совхозой хү- ...шадэй, хүдөө ажахын ...шадэй болон алба ...ай хамтын суглаан ...а, ажахынгаа эр- ...анизатор, Ажалай ...тай орденто Баль- ...Доржиевич Батуевые ...АССР-эй Верховно ...һунгалта үнгэргэхэ ...иин Центральна ко- ...гэшүүндэ кандида- ...дэбжүүлээд, энэ шиид- ...баталхыень респуб- ...Верховно Соведэй ...мые гуйба.

...РАЙ. Соведүүдэй ...бэлэдхэлдэ зо- ...һунгагшадай хам- ...ан «Гигант» кол- ...хүнүүдэй хабаа- ...аар боложо үнгэ- ...озой гэшүүд ажа- ...рхим гахайшан Ани- ...ксеевна Павловае ...АССР-эй Верхов- ...й һунгалта үнгэр- ...уулиин Центральна ...гэшүүндэ канди- ...нэгэн дуугаар дэб-

...ээ хамта РСФСР- ...овно Соведэй, Буряа- ...Р-эй Верховно Соведэй, мүн нютагай Соведүүдэй һунгалтые ажалай эрхим амжалтаар угтаха эрмэлзэлтэй байһанаа элирхэйлээ.

УЛААН-ҮДЭ. Һунгалтын урда тээхи суглаан нарин сэмбын комбинадай цех, участок, халаан бүхэндэ ниитэ олоной хабаадалгатайгаар боложо үнгэрөө. Эндэ суглаарагшад Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин Центральна комиссиин гэшүүндэ кандидадые дэбжүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээ. Тиихэдээ ноохо сортолдог хүдэлмэришэн, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, КПСС-эй гэшүүн **Ольга Харлампьевна Башинова**е дээрэ дурсагдаһан комиссиин гэшүүндэ кандидадаар комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшадай зүгһөө дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри үндэр дуугаар баталан абаа.

Ольга Харлампьевна энэ комбинадта 1964 онһоо хойшо хүдэлнэ. Тэрэнэй хүдэлдэг бригадын коллектив табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие дүрбэн жэлэй туршада дүүргэнхэй юм.

Зүүн Сибириин технологическа институдай механическа факультедэй багшанарай суглаанда хабаадагшад институдайнгаа багшанарай коллективэй зүгһөө институдай үдэшын факультедэй декан, начертательна геометриин кафедрын доцент **Нина Баргаевна Баяндуевае** дээрэ хэлэгдэһэн комиссиин гэшүүндэ кандидадаар дэбжүүлһэн байна.

КАБАНСК. Тимлюйн цементын заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад Буряадай АССР-эй Верховно Соведые һунгаха һунгуулиин Центральна комиссиин гэшүүндэ кандидадаар заводойнгоо галдалтын цехэй комплексно бригадын бригадир **Пётр Михайлович Комаровые** дэбжүүлээ.

...РТАЛАЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

...ликымнай модошод табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй ...амжалтатайгаар дүүргэхын тула арга боломжонуудаа ...хэрэглэхэ гэжэ шиидээд, жэлэй түрүүшын гурбан һарые ...ажалай квартал гэжэ соносхоһон байгаа.

...хозуудай бага комплексно, томодхогдоһон комплек- ...сно бригаданууд түрүүшын кварталда бүтээсэ ехэтэйгээр ...байна. Энэ мүрысөөндэ Хурамхаанай леспромхозой ...шалгаржа гараа. Тэдэнэр «Забайкаллес» комбинадай ...бригаданuудай дундаһаа эгээл түрүүлэн модо бэлэдхэхэ, ...кварталай түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ.

...хозой модошод жэлэй эхинһээ хойшо 45 мянган ...модо арадай ажахыда эльгээгээ. В. П. Парамоновой ...даадаг модо бэлэдхэлэй томодхогдоһон ком- ...бригаданууд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. ...гадуур 180 вагон модон Эхэ оронoймнай шэ- ...барилгануудта, арадай ажахын ондоошье һалбаринуудта ...юм.

Н. ТЮРНЕВ.

ҺАЯАР ДҮҮРГЭГДЭХЭ

Түгэсхэхы жэлэй хабарай тарилгын халуун хаһа үдэр бүри ойртожо байна. «Хабарай нэгэ үдэр — жэл тэжээдэг» гэһэн арадай мэргэн үгые манай совхозой механизаторнууд һайса ойлгодог болонхой. Тиимэһээ тэдэнэр тарилгын үедэ хүдэлгэгдэхэ трактор ба бусад техникээ эртээнһээ һайнаар заһабарилжа, бэлэн болгохо хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна. Энэ хүдэлмэри совхоз доторнай муу бэшээр эмхидхэгдээ гээд тэмдэглэмээр.

Совхоздомнай хамта дээрээ 30 трактор бии. Тэдэнэй 18-ниинь гэнжэтэ, бэшэниинь мөөртэ юм. Мүнөө дээрээ 3 тракторнай Тарбагатайн мастерскойдо капитальнаар заһабарилагдажа, дүүргэгдэхэ дүтэлөөд байна. Тэдэнээ һаяар асархабди. Үшөө нэгэ трактор Оронгын мастерскойдо заһабарилагдана. Совхозойнгоо машинно-тракторай мастерскойдо 3 трактор заһабарилнабди. Энэ ажал үтлөө мүнөө дүүргэгдэхэ. Бэшэ тракторнууднай хабарай тарилгада гарахаар булта бэлэн. Сеялкэнүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, булта даа шахуу заһабарилагданхай.

Гэбэшье тракторнуудые, тарилгын бусад техникэ заһабарилга һаадгүй ябана гэхын аргагүй. Заһабарилгада хэрэгтэй болохо запасной частьнууд дуталдана. Тэдэниие бэдэржэ олохын тула ехэ саг үнгэрнэ, заримдаа олдохошьегүй ушар байдаг. Тиигэбэшье апрелиин арбан болотор бүхы тракторнуудаа, бусад техникээ хабарай тарилгада түгэс бэлэн болгохо зорилготойбди.

Техникэ заһабарилгын үедэ манай совхозой тракторна 2 звеногой дунда социалис мүрысөөн муу бэшээр эмхидхэгдэһэн байгаа. Механизатор бүхэн мүрысөөндэ оролсонхой. Тэдэнэй һүүлэй дүнгүүдые гаргахада, урданай механизатор Бальжинима Будаевич Тулбуреевэй звено эрхимлэжэ ябана. Тус звеногой механизаторнууд Г. Бурунтаров, В. Баяндеев гэгшэдэй бүтээсэ ехэтэй ажалые эндэ онсо тэмдэглэмээр. Тэдэнэр үдэр бүриин даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, нүхэдтөө жэшээ харуулдаг юм.

Совхозоймнай таряашад, механизаторнууд юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй хабарай тарилгые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтажа, энэ шухала хүдэлмэриие эмхитэйгээр үнгэргэхэ зорилготой. Эртын ороохото ургамалнуудай тарилгые агуу Илалтын 30 жэлэй ой болотор дүүргэхэ уялга абаһан байгаабди. Тэрэнээ дүүргэхэ байһандаа механизаторнууднай найдана.

Б. БАТУЕВ.
Алтайн совхозой МТМ-е даагша.

Хяагтын аймаг.

МАРТ 20 — **ТАРЯАЛАН, САБШАЛАНГАЙ** *баян ургасын түлөө* — МАЙ 20

ТҮСЭБНАЙ ЕХЭ

Манай совхозой ажалшад адууһа малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг болохо, ороохо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ехэхэн хүдэлмэри хэдэг болоо. Хэдэн зуугаад гектар шэнэ газар элдүүрилэгдэжэ, таряалангай талмай ургэдхэгдөө. Олон жэлэй ногоо таридаг боложо, үбһэ ехээр хуряадаг, өөһэдын үрэһэтэй бологдоо.

Таряалан ба сабшалангай үрэжэл һайжаруулха габшагай һара соносхохо тухай КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой хэблэлдэ толилогдоһоной һүүлээр энэ үедэ хэгдэхэ ажалаа тодорхойлһон байгаабди. Сабшалан ба таряалан дээрэ хамтадаа 7000 тонно наг шэбхэ гаргаха, 70 гектар сабшалан һайнаар утэгжүүлхэ, таряалангай 600 гектарта минеральна утэгжүүлгэ оруулха, 400-гаад гектар газар уһалха түсэбтэйбди. Тиихэдэ хэдэн мянгаад һургааг отолжо, 250 гектар сабшалан хорёолхобди. Мүн 300-гаад гектар сабшалангай газар модо, шулуунһаа сэбэрлэгдэхэ байна. Богонёор хэлэхэ болоо һаа, хоёр һарын туршада бүтээхэ ажалнай ехэ.

Совхоздомнай лугомелиоративна отряд байгуулагдаһаар үнинэй юм. Тэрэниие дүршэл ехэтэй механизатор Иван Степанович Петров хүтэлбэрилнэ. Отрядай бүридэлдэ 9 механизатор ородог. Хамтадаа 6 трактор, хэрэгтэй болохо бусад техникэ, зэр зэмсэг тэрэ отрядай мэдэлдэ үгтэнхэй. Һүүлэй үедэ энэ отряднай жэлэй дүрбэн сагта жэгдэ һайнаар хүдэлдэг болоһон байна.

Лугомелиоративна отрядай гэшүүд сабшалан, таряалангай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилбэ. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо хамтадаа 4200 гаран тонно нютагай утэгжүүлгэ полидо, сабшаланда гаргагдаа. Мүнөө дээрээ 3500-аад һургааг отологдоод, хорёогой баригдаха газарта абаашагдаад байна.

Отрядай гэшүүд эдэ үдэрнүүдтэ техникээ һайнаар ашаглажа, үндэр бүтээсэ түйлахын тула ехэ оролдолго гаргана гээд тэмдэглээ. Республикын хүдөө ажахын габьяата механизатор Буда Цыденов, Прокопий Москвитин, Владимир Бандеев, Леонид Тютрин гэгшэд габшагай ажалаараа бусадай дундаһаа шалгарна. Отрядай начальник Иван Степанович Петров гэшүүдэйнгээ ажалые шадамараар эмхидхэнэ. Сабшалан ба таряалангай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын хүдэлмэридэ совхозой малшад, бусад ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилээ.

Хоёр һарын түрүүшын хэдэн үдэрэй ажалые шэнжэлэн харахада, лугомелиоративна отрядай гэшүүд энэ үе соо хэхэ ажалаа сүм дүүргэжэ шадаха гээд этигэмээр.

В. САНЖИЕВ.
Михайловкын совхозой директор.

Захааминай аймаг.

ТҮГЭСХЭХЫ ЖЭЛЭЙ *габшагай алхам*

МИЛЛИОНООР ҮЛҮҮЛХЭМНАЙ

Байгша оной даабариһаа гадуур 3 миллион хэһэг шифер гаргажа, тэрэнэй ехэнхиие Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин барилгада эльгээхэ гэһэн социалис уялга манай Тимлюйн асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй заводой коллектив абаад, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхын тула ехэхэн оролдолго үүсхэл гаргажа байна. Январь, февраль һаранууд соо муу бэшээр хүдэлжэ, хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 940 мянган хэһэг шифер бүтээн гаргаа бэлэйбди. Продукци худалдаха даабаряа 9 мянган түхэриг гөөр үлүүлээбди. Үнгэрһэн жэлэй хоёр һарын дүнтэй сасуулжа үзэхэдэ, 5 процентээр ехэ продукци гаргаһан байнабди.

Заводоймнай хүдэлмэришэд март һара соо бүри эршэтэйгээр хүдэлнэ. Халаанай даабари үлүүлэн дүүргэгшэдэй тоо олошорно. Мастер Геннадий Кузьмич Ладенковой хүтэлбэрилдэг участогай хүдэлмэришэд һайн шанартай продукци ехээр гаргажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Эдэнэр февралиин дүнгөөр заводой дирекциин, партийна болон профсоюзай организацинуудай зүгһөө мүнгэн шан абаһан байна.

А. Г. Яковлев, В. П. Кириллов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданuудай коллективүүд шифер һайн шанартайгаар, ехээр үйлэдбэрилэн гаргажа, бэшэнэйнгээ дундаһаа шалгарна. Манай заводой булта хүдэлмэришэд түгэсхэхы жэлэй түрүүшын үдэрһөө эршэ хүсэтэйгээр хүдэлжэ байна. Коллективнай нэгэдэхи кварталай даабариһаа гадуур 800 мянган хэһэг шифер гаргахаар абаһан уялгаяа нэгэ миллионло хүргэхын тула тэмсэжэ байна. Үнгэрһэн хоёр һара хорин үдэрэй дүн хараад үзэхэдэ, урдаа табиһан энэ хараа зорилгоёо бэелүүлхэмнай лабтай.

В. ЛЕБЕДЕВА,
Тимлюйн асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй заводой экономист.

АМАРШАЛГА АБАБА

Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ Хэжэнгын совхоздо оройдоо 6 хонишон 100 эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга түлжүүлһэн байбал, мүнөө жэлдэ 10 хүн 100-һаа дээшэ хурьга түлжүүлээд байна. Ахалагша хонишод Ш. Бальжинимаев, Н. И. Иванов, Ц. Д. Будаев, Ш. Намжилов, Б. Эжинов, Б. М. Аюшеев болон бусадай даадаг эхэ хонидой отаронуудай коллектив 100-һаа 100 гаран хурьга түлжүүлжэ шадаба. КПСС-эй райком болон аймсоведэй гүйсэдком аймагай «Хэжэнгын гол» газетээр дамжуулан түрүү хонишодто амаршалга эльгээгээ. «Түл абалгаар социалис уялгануудаа дүүргэжэ, аймагай хонин ажалай түрүүшүүлэй, хонишодзуутанай тоодо ороһонтойнтнай дашарамдуулан, КПСС-эй райком болон аймсоведэй гүйсэдком Таниие халуунаар амаршална» гэжэ тэрэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

С. ОЧИРОВ.

БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР АШАГЛАХА

Мүнөө Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин барилга дээрэ олон хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд, геологууд ажаллажа байна. Эдэнэр богонихон болзор соо тон ехэ ажал бүтээгээ. Зэрлиг газарнуудта хүдэлмэришэдэй һуурин тосхонууд, городууд бодожо эхилээ. Амар, Лена мүрэнүүд дээгүүр гайхамшаг ехэ хүүргэнүүд баригдана.

БАМ-ай барилгашад Буряад ороной газар уһан дээрэ ехэ барилга хэжэ байһай. «Главтоннельметрострой» трестын 11-дэхи тоннельнэ отрядай хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлэй май һарада хойто Хойто-Байгалай, Хурамханай аймагуудай газар дайда дээрэ ехэ ажал хэжэ байна. Эдэнэр Нижнеангарскһаа Байгалай шэлэнүүд тээшээ 70 километр газарта модо отолжо, харгы гаргаа. Алексей Серафимович Федоренкын хүтэлбэрилдэг 1-дэхи участогай хүдэлмэришэд Хурамханай аймагай Таазаа нютагһаа Уоян тээшэ харгы гаргажа эхилээ бэлэй. Эдэнэр мүнөө Хойто-Байгалай аймагай Кумора нютаг хүрөөд байна.

Манай 140-дэхи оньһожоруулагдамал колонниин хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлэй сентябрь һара соо Хурамханай аймагай Таазаа нютаг хүрэжэ ерээ бэлэй. Бидэнэр түрүүшээр брезент майхангууд соо байрлаа һэмди. Дэрэзэнэй совхозой II-дохи отделениин ажалшад бидэнэртэ сүлөө гэрнүүдээ гаргажа үгөө. Гэр бүлөөрөө ерэһэн хүдэлмэришэдэй дулаан гэрнүүдтэ байрлаа. Оросоймнай олон область, хизаарнуудһаа бидэнэртэ дулаан вагон-гэрнүүд эльгээгдэжэ эхилээ һэн. Бидэнэр муу бэшээр түбхинөө һэмди. Дэрэзэнэй совхозой хүтэлбэрилэгшэд бидэнэртэ һү, мяха үгэжэ, ехэ туһалаа.

Эндэ хэхэ юумэн тон ехэ байба. Юуб гэхэдэ, 11-дэхи тоннельнэ отрядай 1-дэхи участогай хүдэлмэришэд ой тайгын дундуур модо отолоод, Уоян тээшэ гаража ошообо. Тэдэнэй гаргаһан харгы дээрэ шорой адхаха, үндэр шэлэ дабаануудые таһалжа, ашаатай машинануудай гарахаар болгон жэгдэлхэ хэрэгтэй. Эндэ намаглишье газар, хабсагай шулуун хада уулануудшье дайралдана. Хэзээдэшье гэдэдэггүй газар.

Ураал шадар, Дунда Азида, Баруун Сибирьтэ харгынуудые бариһан хүдэлмэришэд манай дунда олон юм. Гэбэшье байгаалиин нимэ хүшэр байдалда хүдэлжэ үзөөгүй байгаа. Улан голой эрьеһээ Баргажанай хаданууд хүрэтэр 21 километр болодог. Эндэ илангаяа хүндэ байгаа һэн. Намагляг газарнууд дайралдаа. Бидэнэр эндэ хэдэн мянган кубометр шорой адхаһан байнабди. Зарим газарнуудта 2 метр зузаан шорой адхаха ушар гараа. Зундаа газарай гэдэхэдэ, эндэ үшөөл шорой адхаха хэбди даа.

Манай хүдэлмэришэд үшөөл оройтожо, нишэ ерээ гэжэ хэлэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, бидэнэй Таазада һара тухай хүдэлөөд байхада, газар хүрэжэ эхилээ бшуу. Гэбэшье бидэнэр машинануудаа миин байлгангүйгөөр хүдэлгэхэ, хоёр халаан соо харгы дээрэ шорой адхаха гэһэн шиидхэбэри гаргаа бэлэйбди. Хүдэлмэришэднай үдэр һуниие илгангүй хүдэлжэ ороо һэн. «Запбамстроймеханизация» трестын 138-дахи, 139-дэхи оньһожоруулагдамал колоннонуудай механизаторнууд мүн лэ хоёр халаан соо хүдэлдэг болоо.

Сэхыень хэлэхэдэ, бидэнэр Байгал-Амарай түмэр харгы таталгын эгээл харюусалгатай участок дээрэ хүдэлжэ байнабди. Таазаһаа Уоян тээшэ автомобильна харгы түргэн болзор соо гаргаа һаамнай Хойто-Муяын хаданууд доогуур татагдаха 15 километр ута тоннелиин барилгада хэрэгтэй оньһон техникэ саг болзортоо тиишэ абаашагдаха болоно ха юм.

Энээн дээрэһээ бидэнэр бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ, оньһон техникэеэ минута, секундэ соошье миин байлгангүй ашаглаха гэһэн эрилтэ хүдэлмэришэн, жолоошон, экскаваторай машинистнууд бүхэнэй урда табинабди. Ажаллаха, ажаллаха, ажаллаха. Манай Эхэ орон, түрэл Коммунист парти БАМ-ай барилгашадта тон ехэ анхарал табина. Эгээл һайн трактор, машинанууд, оньһон техникэ эльгээнэ. Эдэ бүхы машинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, Коммунист партиингаа, совет арадайнгаа найдабари хэрюулха ёһотой болоно ха юмбибди. Халаанай даабари дүүргэдэггүй, ажалай журам эбдэдэг хүдэлмэришэд манай дунда байха ёһогүй бшуу. Үдэрһөө үдэртэ бидэнэр улам эршэтэйгээр ажаллаха, метр метрээр Уоян тээшэ дабшаха ёһотойбди.

Мүнөө бидэнэр шэнээр баригдаһан харгын 47-дохи километрһээ 67-дохи километр хүрэтэр харгы заһажа байнабди. Газар малтаха Э-692 «б» түхэлэй дүрбэн экскаватор, КРАЗ, МАЗ түхэлэй 52 автомашина колоннодомнай тоологдоно. Бүхы экскаваторнуудай бүхэлиин үбэлдөө хоёр халаан соо хүдэлжэ гараа. Газар малтажа абаха гурбан карьер бии.

Экскаваторай машинист Геннадий Иванович Лысаков 54-дэхи километртэ хүдэлнэ. Тэрэ халаан соогоо 300 кубометр шорой машинануудта ашаха аад, 620—630 кубометр шорой ашажа, һайн үрэ дүн харуулна. Тэрэнэй оролдолго шадабариин лэ ашаар машинануудай наадгүйгөөр ябана. Харгы дээрэ ехэ шорой адхагдана. Геннадий Лысаков залуу хүн юм. Гэбэшье даажа абаһан оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадаха. Тэрэнэй экскаватор январь һарада 50 градус хүйтэнэйшье болоходо зогсоогдонгүй гэжэ хэлэгдэнэ. Г. Лысаковтой хамта хүдэлдэг Александр Батуев мүн лэ халаан соогоо 520—530 кубометр шорой машинануудта ашана. Экскаваторай машинистнууд С. Н. Васюков, Н. Я. Кальдин гэгшэд мүн лэ эрхим һайнаар хүдэлжэ, халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

Манай коллективэй олонхинь жолоошод. Эдэнэй дунда дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэд олон юм. Жэшээлхэдэ, жолоошон Г. Н. Феропов Фрунзе-Ош харгыда автомобильна харгын барилгада хүдэлжэ үзэһэн юм. Тэрэ мүнөө МАЗ түхэлэй машинаар халаан соогоо 180—200 кубометр шорой зөөнэ. Жолоошод М. Зарубин, А. Крючков гэгшэд мүн халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

Харгы дээрэ адхаһан шорой жэгдэлжэ, машинанууддай ябахаар тэгшэ болгохонь бүришье харюусалгатай гэжэ һанагдана. Манай бэрхэ бульдозеристнар Н. П. Семин, Л. Е. Яцкевич гэгшэд халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг болоо. Колоннымнай булта жолоошод, трактористнар, машинистнууд нимэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байна. Эдэнэр үбэлдөө ехэ хүшэр хүндэ байдалда хүдэлжэ гараа. Машинануудые бага зэргэ заһабарилха, элдэб детальнуудыень һэлгэхэ дулаан гараж шэнги байра үгы ха юм. Жолоошоднай 45—50 градус хүйтэнэйшье боложо байгаа һаань, машинануудтаа заһабари хэдэг һэн. Мүнөө 52 автомашинануудай 46-ниинь ашаглагдажа байһаар.

Ойрын үдэрнүүдтэ манай колоннодо 20 тонно ашаа шэрэхэ шадалтай машинанууд асарагдахань. Мэргэжэлтэднай энэ машинануудые жолоодохо тусгаар курсада һуралсажа гараа. Шэнэ машинануудай асарагдажа эхилхэтэй адли хайр шорой харгы дээрэ адхажа эхилхэбди. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ машинануудые һонирхожо, шэнжэлжэ хагаа гээнгүйгөөр ашаглажа эхилхэбди. Газар малтаха хүсэ ехэтэй экскаваторнууд нишэ асарагдахань.

Энэ бүхы оньһон техникые миин байлгангүйгөөр ашаглажа, харгы бариха ажалые бүри түргэдхэхэ гэһэн гол зорилго урдаа табинабди.

Иигээд дулаан болоходо, гурбан халаан соо хүдэлжэ эхилхэмнай. Байгша он соо Уоян хүрэтэр харгы барижа дүүргэхэ дүүрэн арга боломжо манай хүдэлмэришэдтэ бии.

Ю. ИЛЬИН,
«Запбамстроймеханизация» гэжэ трестын 140-дэхи колонныи профорг.

ХОЛЫН ХОЙТО УОЯНДА

Урдань Уоян нютаг хүрэхэнь бэлэн бэшэ һэн. Хойто-Байгалай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой ажалшадта, ангуушадта хэрэгтэй оньһон техникэ, эдеэ хоолой зүйлнүүд зундаа нароходоор, үбэлынь Дээдэ Ангарын мүльһэн дээгүүр машинаар асарагдадаг бэлэй. Үнгэрһэн жэлэй июнь һарада иишэ 11-дэхи тоннельнэ отрядай 3-дахи участогай хүдэлмэришэд ерээд, Хойто Муяын хадануудай шэлэнүүд тээшэ харгы гаргажа эхилээ бэлэй. Осман Белалович Альшинай хүтэлбэрилдэг 3-дахи участогай хүдэлмэришэд мүнөө Хойто Муяын шэлэнүүдтэ хүрэжэ ябанхай.

Барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын 1-дэхи участогай хүдэлмэришэд Таазаһаа Уоян машинануудаар хүрэжэ ерэбэ. Тэдэнэр байрын гэрнүүдые, столово болон бани, дизельнэ электростанциин гэрнүүдые эндэ бариха юм. Мүнөө нэгэдэхи участогай хүдэлмэришэд шэнэ газартаа түбхинэжэ байнхай. Ойдо модо отолно. 3-дахи участогай хүдэлмэришэдэй харгы гаргахадаа отолһон модоор барилга хэжэ эхилээ.

В. И. Конопелькин, А. Р. Донской гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай хүдэлмэришэд халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Эдэнэр «БАМ-ай эрхим барилгашан» гэһэн нэрэ сэлодо хүртэхын түлөө тэмсэжэ эхилээ. В. И. Конопелькинэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байгша оной февраль һарада 30 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргээ. Барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын 1-дэхи участогые А. Е. Фрышкин хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр Уоян нютагта ехэ барилга хэхэ юм. Барилгашадта хэрэгтэй зэр зэмсэг, эдихэ хоол машинаар, вертолёдоор асарагдана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) бригадир А. Р. Донской; барилгашадта хэрэгтэй зэр зэмсэг, шэнгэн түлишэ вертолёдоор асарагдаба.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ФЕРМЭҺЭЭ ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

ГЭЭГДЭЛЭЙМНАЙ ШАЛТАГ ЮУНҺЭЭБ?

Би газетэдэ нэгэтэшье бэшэжэ үзөөгүйб. Гэнтэ юундэ саарһа, гуурһа гартаа абажа, бэшэхээ шиидэбэбиб? Энээндэ олон шалтаг бии. Һаалишанаар 30-аад жэлэй туршада хүдэлжэ ябанаб. Тэрэнэй ихэнхи хахадые эндэ, «Одон» совхозой Хүсөөтын фермэдэ үнгэргөөб. Эдэ жэлнүүдэй туршада хүнэй хойно гаража үзөөгүйб. Мүнөөшье шадал соогоо оролдожо, түсэб, уялгаяа дүүргэхын хойноһоо бүхы һаналаа табижа ябадагби. Үнгэрэгшэ жэлдэ фермын һаалишад сооһоо Цыренова Балдама бидэ хоёр даабаряа дүүргэжэ шадаа һэмди. Би эндэ өөр тухайгаа, өөрынгөө ажал тушаа хөөрэхээ һанахагүйб. Минии һанаа сэдьхэл ондоо юумэн зобооно.

Совхозоймнай хүтэлбэрилэгшэдһөө эхилээд, Мухар-Шэбэрһээ, һүнэй совхозуудай трестһээ ерэһэн хүн бүхэн бидэниие «муугаар ажалланат, һү багаар һаанат» гээд зэмэлдэг. Һүнэй юундэ, ямар шалтагһаа багаар һаагдадаг ушар ёһые байра дээрэнь хүсэд элирүүлэнгүй, бии байһан дутагдалнуудые усадханггүй «муугаар хүдэлнэт, аймаг, республикаяа гэдэргэнь татанат» гээд голхооходонь ехэл гомдолтой байдаг. Хамагай һүүл барижа, түрүүшүүлые гэдэргэнь татажа ябадагаа бидэ өөһэдөө һайн мэдэнэбди. Нёдондо үнеэн бүриһөө 1.120 килограмм һү һаажа, аймагай 24 фермэ сооһоо 23-дахи һуурида гараабди. Бидэнэй удаа баһал манай совхозой шэнэһэтынхид ябадаг. Һара, квартал бүхэндэ ходол иимэ байдаг. Юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй хоёр һара барагдаба. Энэ хугасаа соо зарим фермэнүүдэй, жэшээнь, хүршэ «Знамя Ленина» колхозой Дээдэ-Һутайн фермынхидэй үнеэн бүриһөө 453 килограмм һү һаагаад байхадань, бидэнэр 188 килограммда хүргөөбди.

Фермэдэмнай угтамжын түсэб-уялганууд абтадаггүй, һаалишадай дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдэдэггүй гэжэ хэлэхын аргагүй. Тиимэ юумэн ёһо гурим соогоо хуу хэгдэдэг. Ганса энээгээр һү һаали дээшэлүүлжэ шадахагүйш. Мүрысөөн хэрэггүй гэжэ хэлэхээ һэдэнэгүйб. Харин **малшад, һаалишадта бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха һайн эрхэ байдал байгуулаад, мүрысөө һайнаар эмхидхэбэл, ажал хүдэлмэри урагшатай ябаха бшуу.**

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума мал ажалдахи хүшэр хүндэ хүдэлмэри оньһон машинын хүсөөр бүтээгдэдэг болоно ха юм. Энээн тушаа газетэдэ бэшэгдэдэг, радиогоор хэлэгдэдэг, телевизорээр харуулагдадаг. Гансал манай фермэдэ хубилалта болодоггүй. Урданайхидаал бүхы юумэеэ улаан гараараа хэнэбди. Фермэдэмнай ямаршье оньһожоруулга байхагүй. Юрэдөө, ямар эрхэ байдалда хүдэлдэгөө нюун нөөнгүй, сэхэ руунь хэлэхэмни.

Хуушаржа, унаха болоһон хүйтэн дал соо 336 үнеэд уяанда байдаг. Шэбхэ шабааһыень гараараа сэбэрлэжэ, тэргээр газаашань гарганабди. Энэ ажал үхэр адуулагшад хэдэг юм. Теэд тэдэнэр дааһан хэрэгтээ харюусалга багатайгаар хандадаг. Үлөөжэрхиһэн шэбхэ шабааһыень бидэ өөһэдөө сэбэрлэнэбди. Далнай үйтан, набтар. Тиимэһээ тракторай ябахын аргагүй. Үүдэнүүд хүсэд хаагдадаггүй, эбдэрэнхэй. Тэрээгээр һалхин үлеэжэ, бордоһо хаяжа байдаг. Үбэлэй үглөөгүүр ажалдаа ерэхэдээ, эгээн түрүүн үүдэндэ хүршэһэн саһа, мүльһэ хүрзэ, ломоор сэбэрлэжэ, дал соогоо ородог һэмди. Ядахын сагта хүнэгөө табиха тусхай түхеэрэлгэ гү, али адяар байхагүй. Үнеэнһээ далай хана хүрэтэр метр тухай зай бии. Тэндэ ханын захаар хүнэгөө газарта табинабди. Үнеэд хүдэлхэдөө гү, али хайрахадаа амһарта руу муухай юумэ оруулжархидаг. Иимэ байдалда һүн муухай болонгүй яаха һэм.

Тэжээлэй цехтэ тус тустаа 3 тонно тэжээл буйлуулха хоёр амһарта тодхогдонхой. Нэгэндэнь ондоо далай дүрбэн һаалишанай үнеэдтэ бурдууг бэлдэгдэдэг. Нүгөөдэнь эбдэрэнхэй. Харин фермын газаа тиимэ шэнэ амһарта саһанда дарагдажа хэбтэдэг. Эбдэрһэн амһартаяа гаргаад, һууридань энэ шэнэеэ тодхохо тушаа хэншье һаналаа табидаггүй. Цех соо ороходо, түмэр хоолойһоо уһан үргэлжэ гоожожо, газарта зузаан мүльһэн болошонхой байдаг.

Һаамхай үнеэн бүхэндэ сүүдхын 3 килограмм талха, һаагдаһан литр һүн бүридэ 400 грамм талха таряанай зүйл хуурайгаар, 25 килограмм шэниисын силос үгтэнэ. Талха таряанай зүйл тэжээлэй цех сооһоо шэгнүүлжэ абаад, мэшээгээр зөөжэ, үнеэн бүхэндөө хубаажа үгэнэбди. Үдэртөө мэшээгтэй талха үргэлөөд, олохон километр ябана ёһотойбди. Хэн тэрэниие тооложо үзэбэ. Тэжээлэй цехһээ дал хүрэтэр 100 гаран метр болохо. Тиихэдэ далай газаагуур шэбхэ шабааһан дүүрэн. Тэрэндэ торожо, заримдаа мэшээгтээ мухарихаш. Энэмнай ээлтэй, мухаряад бодохош. Харин дүүрэн хүнэг һү үргэбшэлөөд, һүниин харанхыгаар тэмтэржэ ябахадал аймшагтай. Урдань зайн галай носожо байһан столб үмхиржэ унашоо. Тиигээд лэ үдэшэ далһаа гарахада харанхы байдаг болоо. Энэ талхыемнай бурдууг болгожо үгыт гэхэдэ, «5—6 хүнэг орохо түмэр боошхо һаалишан бүхэндэ үгэхэбди, тэрээн соогоо өөһэдөө тэжээлээ буйлуулагты» гээд хүтэлбэрилэгшэднай харюусадаг. Тэжээлээ мэшээгээр зөөхэмнай багадаад, үшөө халуун уһа худагһаа үргэбшөөр зөөхэгүйбди гэжэ арсаабди.

Үнеэн бүхэндэ сүүдхын 25 килограмм силос үгтэнэ гэжэ дээрэ дурдаа һэм. Энэмнай миин саарһан дээрэ тиигэжэ бэшэгдэдэг. Үнэндөө эды шэнээн тэжээл үнеэнэй хотодо ородоггүй. Юуб гэхэдэ, «ДТ» трактораар үдэр бүри 3 тэргэ силос асарагдадаг. Трактористын хэды шэнээн силос асарһые хэншье шэгнэжэ, тушаажа абадаггүй. Далай хажууда тэргэтэй зандань орхижорхиһон силос дээрэ һамгад шууялдадаг, заримдаа хэрүүлшье гарахаяа һанадаг. Хүн бүхэн шадаал һаа, нүгөөдэһөө ехые үрдижэ абаха гэжэ оролдодог. Сэхыень хэлэхэдэ, үнеэн бүхэндэ нэгэ аса силос хүртэдэг гээшэ. Тэргэ дээрэһээ үрдижэ газарта буулгаһан силосоэ үнеэн бүхэндөө баһал ябагаар зөөхэш.

Фермэдэмнай зооветһуралсал үнгэргэгдэдэггүй. Түрүүшүүлэй цуй дүршэл шудалжа, онол аргыень өөһэдтөө нэбтэрүүлхэ тушаа юуншье хэгдэдэггүй.

Үнеэдые һайнаар харууһалха, эдеэлүүлхэ, саг соонь цэргээхэ, урэжүүлхэ, туглаахадань зүбөөр һааха гэхэ мэтэһээ ехэ юумэн дулдыдадаг гээшэ бэзэ. Энэ талаар фермэдэмнай зоотехническэ заабари сахигдадаггүй. Үнеэд искусственна аргаар урэжүүлэгдэдэггүй, тиимэ пункт байхагүй. Тиимэһээ хэды үнеэнэй ороондо ороһые, хэзээ түрэхые бидэ мэдэдэггүйбди. Тиимэ тоо бүридхэл фермэдэмнай хэгдэдэггүй. Һаалишан бүхэндэ 20—23 үнеэд даалгагданхай. Би юрэдөө, ямар үнеэнэйнгээ хэзээ туглаахые мэдэхэгүйб. Ганса би бэшэб. Булта тиимэбди.

Баһа нэгэ нимэ асуудал минии һанаа сэдьхэл ехээр зобоодог болоо. Урданайхидаал эсэхэ сусахые мэдэнгүй ябаха арга шадал һалагдажа байна. Найман үхибүүдые томо болгожо, хүл дээрэнь гаргааб. Гэбэшье наһараа хэһэн ажалаа орхёогүй, һаалишанаараа хүдэлһэн зандааб. Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2.484 килограмм һү һаажа, абаһан уялгаяа үлүүлээ һэм. Мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 1.540 килограмм һү һааха гэһэн даабаряа заатагүй бэелүүлхэ гэһэн зорилго табинхайб. Жэлэй эхинһээ хойшо хоёр һарын туршада үнеэн бүхэнһөө 363 килограмм һү һаажа, Балдамаһаа 20 килограммаар гээгдээд ябанаб. Хоюулан мүрысэдэгбди. Тэрэмни нам шэнги үнинэй һаалишан, олон үхибүүдэй эхэ. Долоон үхибүүдые томо болгожо, хүл дээрэнь гарганхай. Хо удахагүй пенсидэ мнай. 15 һаалишадай хидынь үндэр наһатай лоһхой. Теэд хэн мнай орожо, үнеэд даажа абахаб, ажалы үргэлжэлүүлхэб? һаалишад энээн тушаа рондоо хөөрэлдэдэг Нютагтамнай залуушууд Теэд тэдэнэр фермэдэ үнеэ һаахаяа огто Шалтагынь элитэ. ямар эрхэ байдалда жа байдагые тэдэнэр мэдэнэ, харана бшуу. ноймнай захада томо һон фермын барилга һээр хэдэн жэл үнгэрбэ дэлмэри урагшатай гүй. Һүүлэй үедэ тэндэ хүдэлнэгүй. зогсоогдонхой.

Фермэдэмнай һаа саг үргэлжэ дуталда даг. Тиимэһээ гээшые бидэнэр мэдэ бди. Һэлгэхэ хүнэй һарадаа нэгэшье үдэр амаржа, хубсаһа угааха, гэр соохи, газ сэбэрлэхэ, дээшэнь һэмди. Теэд тиимэ ар ломжо байдаггүй. Үдэр үглөөнэй 6 часһаа үдэшын 9—10 час фермэдээ хүдэлдэгбди.

Һаалишад тушаа анхарал табигдадаггүй, дэ юун хэрэгтэйб, ямар һаламжа үзүүлхэб гэж шье һонирходоггүй. шээнь, би газаагаа тү болошоһон аад, һаяха шэ Дашанимаһаа гурба га түлеэ уриһаар абаа шэеэ түлижэ байнаб. до трактор эрнхэ үгөөгүй һэн. Саһана лажа, хабар болошоһо но «Беларусь» тракт арай гэжэ гурбан модо оруулһамни, тэрэмни шоо. Иимэ жэшээ дурдаха болоо һаа, хэндэ байха даа.

Фермэдэ ажалай эм журам һула. Үнеэд һаалгагдана. Зундаа үедэ гурба дахин һаа Теэдшье һаалишадай дадаг дээрэһээ баһал орошодогбди. Зарим шад үнеэдээ сагһаань шэргээжэрхидэг. Һүн о хын хүсөөр абтадаг Һайнаар ажаллахын, е һаахын тулада һаали һайн эрхэ байдал бай шухала бшуу. Эдэ бүх тагдалнуудые фермые ша усадхаха зэргэтэй Гэтэр үнгэрэгшэ жэлд мые даагша таба дахи гэгдээ. Мүнөө энэ туша луу хүбүүн Б. Д. Жа даажа байна. Хэды бо хүдэлхэб, хэн оролдонь хоб? Бү мэдэе.

Ямар ушар шал бидэ хамагай һүүл б аймаг, республикаяа гэнь татажа байдагаа, байдалда ажалладагаа ряад үнэн» газетэдэ хэдээ, редакциин зүгһөө жээ абхуулхые хүсэн

Л. ДАШАДОРЖИЕ
Мухар-Шэбэрэй аймаг
«Одон» сов
Хүсөөтын фер
һаали

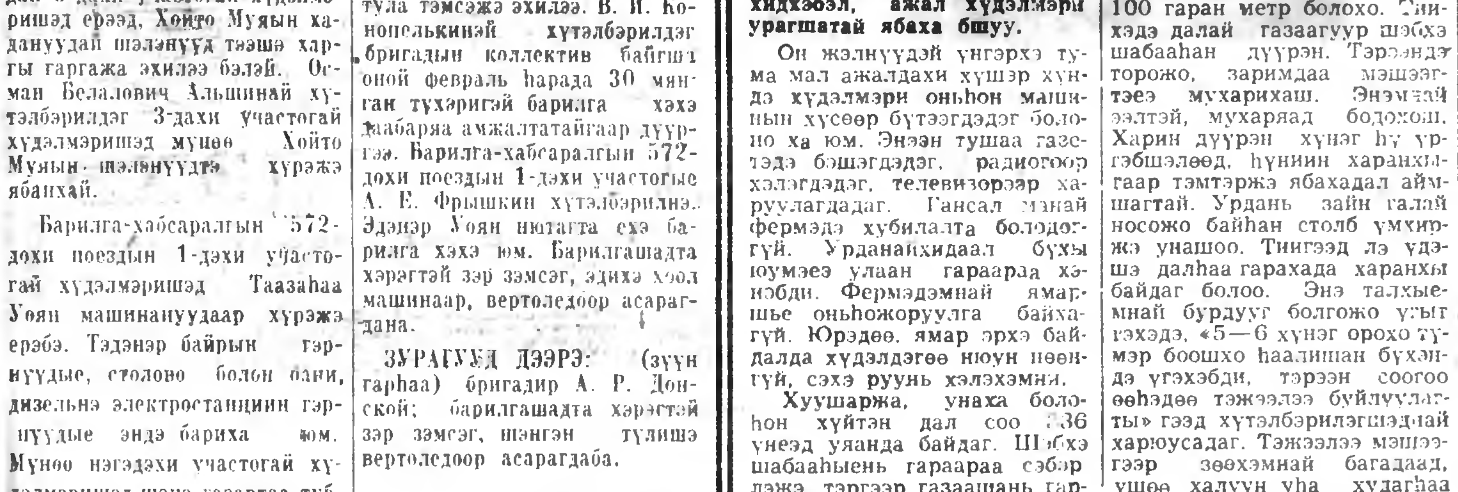

ДҮРБЭН ҮДЭРЭЙ ҺУРАЛСАЛ

Партиин райкомуудай, партийна комитедүүдэй политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдые даагшанарай дүрбэн үдэрэй семинар үнгэргэгдэбэ. КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй байшан энэ һуралсал эмхидхээ.

Түрүүшын хоёр үдэрэй туршада кабинедүүдые даагшад ажал тухайдаа хөөрэлдэһэн, политическэ ба экономическэ һуралсалые яажа ашаг үрэ ехэтэй болгохоб гэжэ һанамжа бодомжонуудаа элидхэһэн байна. Мүн городой партиин райкомуудай, партийна зарим комитедүүдэй политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдэй ажалтай танилсаба. Кабинедүүдые даагшанар гурбан ондоо боложо таһараад, городой гурбан районуудаар ябаа. Жэшээнь, эдэнэр партиин Советскэ райкомой хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаа, политическэ гэгээрэлэй кабинедэй хүдэлмэритэй танилсаа. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. Базаров [illegible] «Электромашина» завод соо [illegible] жо, эдэнэр үйлэдбэриинь танилсаһан, партийна кабинедые хараһан байна. Тэрэшэлэн Железнодорожно, Октябрьска районуудта партиин райкомуудай политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдэй хүдэлмэритэй танилсаа.

Удаань кабинедүүдые даагшанар эрхим пропагандистнарай нэмэл хэшээлнүүдтэ байлсаа. Жэшээнь, ЛВРЗ-дэ локомотив хабсарагшын цехэй [illegible] теоретическэ экономическэ [illegible] семинар (пропагандистнь цехэй начальник А. И. Бизюкин), мяханай комбинадай холодильна заводой директор И. Б. Нимаевай хүтэлбэрилдэг теоретическэ семинарай болон бусадай нэмэл хэшээлдэ эдэнэр байлсаа.

Политическэ, экономическэ һуралсалай жэл эмхитэйгээр, үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ тухайда ехэ хөөрэлдөөн болоо. Энэ асуудалаар КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй байшангые даагша В. К. Тюрина хөөрэжэ үгөө.

Манай корр.

УҺАН ЕРЭЖ УНДАЛУУЛБА

Иртыш—Караганда гэжэ 500 километр каналые ашаглалгада оруулхын тула гүрэнэй комисси һаяхан тушаан абаа. Тиин Иртышэй уһан Сары-Арка (казах хэлээр Алтан тала) тээшэ ерэбэ. Тэрэниие мантан томо 22 бүлүүр станци 420 метрэй үндэртэ гаргана. Түбэй Казахстанай уһанай нөөсэ харуу байса ехэ боложо, жэлэй туршада миллиард хахад кубометрһээ дээшэ уһан эндэхи каналаар урдадаг болонхой. Энээниие ехэ мүрэнтэй жэшэмээр байна.

— Иимэ канал барижа эхилхымнай урда, — гээд Бүхэсоюзна «Гидропроект» институдай ахамад консультант, инженер Александр Николаевич Чемин хөөрэнэ, — геологууд, географууд, экономистнууд, мелиораторнууд, топографууд болон гидротехнигүүдһээ бүридэһэн экспедицинүүд хэдэн жэлэй туршада түбэй Казахстан худар эльгээгдэдэг байба. Гэдэнэр ерээдүйн харгы бэдэрдэг, тэмдэг табидаг һэн.

Иимэ уһа асарха гэһэн зариант Москва, Ленинград, Алма-Ата хотонуудта, Казахай ССР-эй Наукануудай Академидэ болоһон суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн, инженерно ба экономическэ бодомжонууд [illegible] байна.

Иртышэй уһа хэрэглэхэ ... [illegible]

уһанһаа тэндэхи түрү лай тоггонхой. Ша дамжажа өөдөө гара шэй уһан хуурай та руулжаа урдахадаа, мол 12 далай бии бол

Түбэй Казахстан тышэй уһые урад экономическэ тала ашаг үрэтэйб? Город мышленность, трансп хүдөө ажахы ямар с хэрэглэнэб?

— Өөһэдөө жэшээл үзыт, — гээд инже энэ асуудалда хар Нютагай уһан гол тү лиг гү, али гашуун бическа метр бүхэн зэргээр долоо мүнгэ Энэ мүнгэндэ мүнөө гаан кубометр уһан рии Экибастузда та метрынь нэгэ мүнгэ

Каналай эрьеэр хэдэн тосхон бод тоогдомол мүрэн ша жэлтэ газар дайда ёһотой гэгшээр һа тышэй уһые поли гын хэр ашагтай б лагдаһан газарай гектарнууд элирхэй на. Караганда, магазинуудта шэнэ арбаад мянган цен хартаабха худалда

Каналые зүбш

ЯРУУНЫН АЙМАГТА

ЛЕЙДА ПЕЙПСИИН ҮҮСХЭЛЭЭР

Аймагай ажахынуудай олохон һаалишад Эстониин ССР-эй «Вильянди» совхозой һаалишан Лейда Пейпсиин үүсхэлые халуунаар дэмжэн, табан жэлэй түсэб, уялгануудые ажаллатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ ороолсонхой. «Победа» колхозой Субарагай МТФ-гэй һаалишан Х. Митыпова үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсожо, [illegible] ябаба. Үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 2396 килограмм һү һаажа, [illegible] Лейда Пейпсиин [illegible] үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү [illegible]. Х. Митыпова болон һусад һаалишад ажалайнгаа амжалтануудаар [illegible], мүнөө бүхэниие үнэтэйгөө тооложо, бүхы саг болон хүсэ шадалаа [illegible] зорюулһанай ашаар үндэр бүтээсэ түйлаха зорилго урдаа табинхай.

ҮҮЛТЭРТЭ МАЛ ҮСХЭБЭРИЛНЭ...

«Комсомольскэй» совхоз казахска үүлтэрэй мал үсхэбэрилхэ талаар мэргэжэжэ байна. Мүнөө тус [illegible] жэл бүри үүлтэрэй мал олоор худалдадаг болоо. Хэрбээ 1972 ондо Зүүн Сибириин хизаар болон областьнуудай хүдөө ажахын предприятинуудта 177 толгой һайн үүлтэрэй бүрүү, хашаргүүд худалдагдаһан һаа, 1974 ондо 408 үхэр наймаалагдаа. Тиихэдээ 12—17 һаратай [illegible] шэгнүүр дунда зэргээр 300 килограмм таталан байна юм. Харин жэлһээ үлүүтэйхэн хашараг бүхэн 830 түхэригөөр худалдагдана. Энээнэй ашаар совхоз нилээдгүй ехэ ашаг олзо абадаг болонхой.

Мүнөө тус ажахын зоотехнигүүд [illegible] үүлтэрэй малаа һайжаруулха, һүрэгээ олошоруулха, залуу малнуудые түргэн томо болгохо [illegible] абуулна.

УРДЫН СЭРЭГШЭ — ТҮРҮҮ АНГУУШАН

Георгий Серебряков Эсэгэ оронойнгоо хамгаалалгын дайнай үедэ баатарлиг сэрэгшэ ябаһан намтартай. Сибириин ангуушанай хүбүүн [illegible] ангуушан гэжэ суурхаа бэлэй. Тэрэнэй дайшалхы замые олохон шагналнууд гэршэлнэ. Улаан Одоной ордеи, «Эрэлхэг зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяа харуулһанай түлөө» болон бусад медальнуудые энгэртээ тоторуулһан, нютагаа бусаа һэн.

Сэрэгшэ Г. Г. Серебряков амгалан байдалай [illegible] түрүү ангуушан гэһэн нэрэ солотой ябана. Тэрэ Витимэй госпромхозой байгуулагдаһанһаа хойшо тэндэ штатна ангуушаар хүдэлжэ байна. Дайшалхы шархатаншье һаа, Г. Г. Серебряков хүбшэ тайгаар [illegible] дүүргэдэг. Түрүү ангуушан «Ажалда шалгарһанай түлөө» медаляр шагнагданхай. Харин үнгэрһэн жэлдэ [illegible] арһа тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, Роспотребсоюзай Хүндэлэлэй грамотада, мүнгэн шанда хүртэһэн. Энэ үбэлэй сезондо Г. Г. Серебряков нилээдгүй олон ангай арһа тушаахаһаа гадна, 5 хандагай болон бугын мяха бэлдэлгэдэ ехэ хубитаа оруулаа.

Д. ДУГАРОВ.

МҮНӨӨ ҮЕЫН ЭРИЛТЭ

Манай республикын эхин шатын, найман жэлэй ба дунда 152 буряад hургуулинуудта 1974—1975 онуудай hуралсалай жэлэй сентябриин 1-hээ бэлэдхэлэй классууд нээгдэнхэй. Тэдэ классуудта зургаан наhа гүйсэhэн 2381 үхибүүн hуралсажа байна.

Мүнөөнэй буряад hургуулинуудта бэлэдхэлэй классуудай аргагүй хэрэгтэй болоод байhан тухай хэдэн жэшээ дээрэ харуулая.

БЭЛЭДХЭЛЭЙ КЛАССУУДАЙ БИИ БОЛОhОН УШАР

1969 ондо манай республикын 30 гаран hургуулинуудта бэлэдхэлэй классууд нээгдэжэ, 6 наhатай үхибүүд түрүүшынхээ hуража эхилээ. Ямар зорилготойгоор классууд эмхидхэгдэhэн гээшэб? 1969—1970 онуудай hуралсалай жэлдэ ... классай hурагшад ... программаар номоо ... эхилээ hэн. Шэнэ программын материалые бэлэдхэлэй класста hураhан ба ...гүй үхибүүд хэр зэргэ ...гөөр ойлгожо абанаб сасуулан хараха зорилго байгаа.

1969—1970 онуудта бэлэдхэлэй классуудые дүүргэhэн, мүнөө 3—4-дэхи классда hуража байhан hурагшадай hуралсалай шанарые бэлэдхэлэй класста hураагүй hурагшадайхидтай сасуулан хараха зорилготойгоор, ...гын, Улаан-Үдын аймагай ... hургуулинуудаар ... hурагшадай бэлэдхэл ...hан байнабди.

Бэлэдхэлэй класста hураhан 3-дахи классай hурагшад ород хэлээр шалгалтын хүдэлмэри хэхэдээ, бэлэдхэлэй класста hураагүй hурагшадhaa hайнаар дүүргэбэ. Жэшээнь, бэлэдхэлэй класста hураhан ... классай 51 hурагшадай 49-ниинь ород хэлээр шалгалтын хүдэлмэри hайнаар дүүргэжэ шадаа. Тиихэдэ бэлэдхэлэй класста hураагүй ...-дахи классай 51 hурагшадай 44-ниинь шалгалтын хүдэлмэри дүүргэбэ.

Бэлэдхэлэй класста hураhан 2-дохи классай hурагшад булта математикын шалгалтын хүдэлмэри дүүргэжэ шадаа. Харин бэлэдхэлэй класста hураагүй ... классай hурагшадай ...оо 70 процентнь шалгалтын хүдэлмэри хэжэ шадаа.

... тиихэдэ ород ба буряад хэлээр hурагшадай уншаха дадал шалгаа hэмди. ...дохи классай hурагшада... бэлэдхэлэй класста hу... нэгэ минута соо ... 60 үгэ хүрэтэр уншадаг байгаа hааhань, бэлэдхэлэй класста hураhан hурагшад 80 үгэhөө 100 үгэ хүрэтэр уншана.

...hурагшадай hуралсалай ...ые бүхы предмедүүдээр шалгажа үзэhэн комиссын гэшүүд иимэ тобшолол ...: бэлэдхэлэй классуудые дүүргэжэ гараад, мүнөө 3—4-дэхи классуудта hуража байhан hурагшад шэнэ программын материалнуудые hайнаар, гүнзэгыгөөр ... абана, илангаяа ... урагшатайгаар ... үзэнэ.

... 5 жэлэй саада тээ ...hэн бэлэдхэлэй классай дүй дүршэлые, үрэ бүхы талаhаань нягтаар хаража үзөөд, ...икын Гэгээрэлэй министерство болон багшанарай ... дээшэлүүлдэг институт бэлэдхэлэй классуудые ... шатын, найман жэлэй ба дунда бүхы буряад hургуулинуудта бии болгохо тогтоол абажа, РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствэдэ ...даhан юм.

ҺУРАЛСАЛАЙ ТҮСЭБ БОЛОН ПРОГРАММАНУУД

... ёhоор, hуралсалай ... предмет үзэгдэнэ. ... дээрээ жэл соо 840 ... хараалагдана. Буряад ...алгэдэ 274 час, ород ... 286 час, арифметикэдэ ... час, зурагта 35 час, ... 35 час, физическэ ...ада 70 час, ажалай ... 35 час үгтэнэ. Долоон хоног бүридөө 21 хэшээл үнгэргэгдэнэ.

...алсалай нэгэдэхи ха... турша[да] хэшээлнүүд 30—35 минутаhаа ... байха ёhотой.

...алсалай хоёрдохи ха...hээ эхилжэ, хэшээлнүүд 40—45 минута хүргэлжэлүүлэгдэдэг юм. Бэлэдхэлэй классай hурагшадта ямаршье сэгнэлтэ табигдадаггүй, гэрэй даабари үгтэдэггүй.

Һуралсалай жэлэй дүүрэхэдэ, бүхы hурагшад нэгэдэхи класста оруулагдаха ёhотой.

Буряад хэлэнэй программын ёhоор, бэлэдхэлэй класста бүхэли жэлэй туршада «Үзэглэл» гаралгада хамта дээрээ 274 час үгтэнэ. Энэ саг иигэжэ хубаарилагдадаг: грамотада hургалгын бэлэдхэлэй үе—40 час, үзэглэлэй үе—190 час, үзэглэлэй удаадахи үе—40 час.

Буряад хэлэнэй программын гол зорилгонь хадаа хэлэ хүгжөөлгэ болоно. Тиихэдэ грамотада hургалга хэлэ хүгжөөлгэтэй нягта холбоотойгоор, тэрэнэйнгээ үндэhэн дээрэ эмхидхэн ябуулагдаха ёhотой.

Хэлэ хүгжөөлгын хэшээлнүүдтэ арадай аман зохёолhoo, хүүгэдэй уран зохёолнуудhaa хэhэгүүд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна. Зургаан наhатай үхибүүдтэ богонихон онтохонуудые, hонирхолтой багахан рассказуудые, жэжэхэн шүлэгүүдые, таабаринуудые, оньhон үгэнүүдые уншажа гү, али хөөрэжэ үгэхэдэ, тэдэнэр угаа ехэ анхаралтайгаар шагнаха дуратай байдаг.

Грамотада hургажа байхадаа, багша бүхэн нэгэ тон шухала иимэ асуудалда анхаралаа саг үргэлжэ табиха уялгатай. Зургаан наhатай үхибүүд hургуулида ерэхэдээ, имагтал нютагайнгаа үндэhэн хэлэн дээрэ хөөрэлдэжэ шададагынь мэдээжэ. Тиимэhээ буряад литературна хэлэнэй нормын ёhоор хэлүүлжэ hургаха, хүнэй хэлэhые зүб ойлгохо, үгэнүүдые холбожо, мэдүүлэлнүүдые зохёохо, хараhан ажаглаhан юумэеэ удхын холбоотойгоор хөөрэхэ дүршэлтэй болгохо хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдажа байха болоно. Үшөө тиихэдэ hурагшад багшын табиhан асуудалда харюусажа, өөhэдөө асуужа, нүхэдэйнгөө, классайнгаа урда үгэ хэлэжэ шадаха дадалтай болохо байна.

БЭЛЭДХЭЛЭЙ КЛАССУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИТЭЙ ТАНИЛСАХАДА...

Республикын Гэгээрэлэй министерство болон Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институт бэлэдхэлэй классуудай хүдэлмэрые саг үргэлжэ шалгадагшье, туhаламжа хүргэдэгшье байна. Хүдөөгүүр ябажа харахада, программын үндэhөөр зургаан наhатай үхибүүдые hайнаар hургажа байhан багшанар олон гээшэ. Тэдэнэй зарим нэгыень эндэ нэрлээ. Сэлэнгын аймагай Загастайн дунда hургуулида 4-дэхи жэлээ бэлэдхэлэй класста Г. Ш. Нансулова багшална. Энэ hургуулида бэлэдхэлэй класста табигдадаг мүнөөнэй эрилтэнүүд гүйсэд шахуу бэелүүлэгдэнэ гэхэдэ буруу болохогүй. Жэшээнь, бэлэдхэлэй классайхид hургуулиингаа харша соохи тусхай байшанда хэшээлээ үзэдэг. Тэндэнь хододоо арюун сэбэр, дулаахан, хэшээлнүүдэйнгээ hүүлээр хүүгэдэй унтаха тусхай таhалга бии. Үшөө тиихэдэ хүүгэдэй сэнгэхэ, амарха, наадаха таhалгатай. Тэндэнь нааданхайнууд элбэг, hурагшадынь үдэр бүри хоёр дахин халуун хоол баридаг.

Багша Г. Ш. Нансулова зургаан наhатай үхибүүдэй абари зангые, илангаяа тэдэнэй хүгжэлтые хараадаа абана.

Программынгаа материалые гүнзэгыгөөр ойлгуулхын тула хэшээл бүхэндөө элдэб хэрэгсэл хэрэглэдэг. Һурагшадай аман хэлэлгэ хүгжөөхын тула олон янзын гоё зурагуудые, нааданхайнуудые хэрэглэнэ, шүлэгүүдые ород болон буряад хэлэн дээрэ сээжэлдүүлнэ. Тиимэhээ hурагша бүхэниинь эрхим hайн бэлэдхэлтэй болонхой, илангаяа ород үгэнүүдые олоор ойлгожо абаад, мэдүүлэлнүүдые зохёожо hуранхай, зураг хараад, удха тухайнь зохидхоноор хөөрэжэ шадана.

Кабанскын аймагта бэлэдхэлэй классууд Корсаковай дунда, Ранжуровай болон Хандалын эхин hургуулинуудта нээгдэнхэй. Бэлэдхэлэй классуудай хүдэлмэридэ аймгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таhаг (методическа таhагые даагша — А. И. Дубровина) анхаралаа саг үргэлжэ табина. Ранжуровай эхин шатын hургуулида бэлэдхэлэй классуудай багшанарай семинар үнгэргэгдөө. Багша А. Н. Соромовагай дүй дүршэлтэй бэлэдхэлэй классай багшанар танилсажа, Анастасия Наповнагай хэшээлнүүдтэ үндэр сэгнэлтэ үгэhэн юм. Тус hургуулида багшанарай тараар үзүүлбэриин хэрэгсэл хэгдэдэг юм.

Корсаковай дунда hургуулиин хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа М. Б. Батоева бэлэдхэлэй классай хүдэлмэридэ анхаралаа үдэр бүри табижа, багша М. И. Дархановагай хүдэлмэридэ туhаламжа хүргэжэ байдаг.

Хориин аймагай hургуулинуудта бэлэдхэлэй 11 класс бии. Тэдэнэрэй хүдэлмэридэ аймагай методическа кабинет (даагшань — Н. Б. Очирова) горитойхон туhаламжа хүргэнэ. Бэлэдхэлэй классай hурагшад хэшээлээ нэгэдэхи халаанда үзэдэг, үдэр бүри халуун хоол эдидэг, классууд соонь арюун сэбэр, дулаан.

Түнхэнэй аймагай Жэмhэгэй дунда hургуулиин багша Т. Ш. Шархановагай хэшээлнүүд бэлэдхэлэй класста угаа hонирхолтойгоор үнгэрнэ. Илангаяа харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд (зурагууд, таблицанууд, диафильм, альбомууд) үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Һурагшадайнь бэлэдхэл hайн: зурагуудые хараад гү, али экскурсида хараhан, үзэhэн тухайгаа хөөрэжэ, богонихон рассказ зохёодог. Үхибүүдынь богонихон болзор соо шэнэ үгэнүүдые олоор ойлгожо абахаhаа гадна, тэдэнээ хэрэглэн, богонихон мэдүүлэлнүүдые зохёожо hуранхай. Илангаяа ород хэлэндэ бэрхэнүүд; багшынгаа табиhан асуудалда торон тогтонгүй харюусадаг, өөhэдөө мэдүүлэлнүүдые зохёодог болонхой.

Иимэ жэшээнүүд олон.

Гэбэшье бэлэдхэлэй зарим классуудай хүдэлмэридэ дутуу дунда юумэнүүд бии, үшөө гүйсэд шиидхэгдээгүй асуудалнууд ушарна. Түнхэнэй аймагай hургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд бэлэдхэлэй классуудай хүдэлмэридэ анхаралаа багаар табина.

Жэшээнь, Далахайн, Хойто-Голой найман жэлэй hургуулинуудта бэлэдхэлэй классай hурагшад программhaa 30 гаран часаар хожомдонхой. Юуб гэбэл, багшанарай үбдэхэдэ, хэшээлнүүдынь болодоггүй байгаа. Бэлэдхэлэй классуудай хүдэлмэри тухай ямаршье суглаан дээрэ асуудал табигдадаггүй. Аймгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таhаг (даагшань Д. Д. Цырендоржиев) бэлэдхэлэй классуудай хүдэлмэрие шалганагүй, методическа талаар туhаламжа үзүүлнэгүй.

Бэшүүрэй аймагай hургуулинуудта нээгдэhэн бэлэдхэлэй классууд хүшэрхэн байдалда хэшээлээ үнгэргэнэ. Классууд соонь хүйтэн, үхибүүд халуун хоол абадаггүй. Жэшээнь, Шэбэртын hургуулиин интернадта зургаан наhатай арбаад үхибүүн иимэ байдалда байдаг.

Түрэлхидэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри Хяагтын, Яруунын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй аймагуудай hургуулинуудта ябуулагданагүй, бэлэдхэлэй классуудай үхибүүдэй амарха, наадаха тусхай таhалганууд үгы байhаар.

Республикын олонхи аймагуудай бэлэдхэлэй классуудай хүдэлмэритэй танилсаад байхадаа, иимэ тобшолол гаргамаар: буряад hургуулинуудта бэлэдхэлэй классуудые бии болгожо, зургаан наhатай үхибүүдые hургахада, тэдэнэр эхин классуудта шэнэ программануудай материалые hайнаар, гүнзэгыгөөр ойлгохо, саашадаа урагшатайгаар hураха аргатай болоно. Үшөө тиихэдэ бэлэдхэлэй класста hуража гараhан үхибүүд ород хэлэн дээрэ хэшээлнүүдээ нэгэдэхи классhaa эхилжэ үзэхэдөө ядалдахагүй байна.

Д. ОШОРОВ,
Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай хүдэлмэрилэгшэ.

МАЛША ЭХЭНЭРЭЙ ХУБИ ЗАЯАН

1931 оноhоо Ахын аймагта колхозууд тогтоогдожо эхилhэн юм. Шарза нютагай үгытэйшүүл «Улаан Шарза» гэhэн нэрэтэй колхоз эмхидхэжэ, хамтаран ороhон намтартай. Тиихэдэл Дулма басаган түрүүшын бүлэг зоноор энэ артельдэ оролсоhон юм. Хамтын хэрэгэй хүсэтэйе, урагшатайе артелеэр хин уданшьегүй ойлгоо. Үшөөшье нэтэрүү шангаар ажаллажа, ажабайдалаа шэнэдхэжэ, шэнэ ёhо гуримаар ажаhуужа эхилбэ.

Эгээл энэ үедэ мал ажалда дүршэлтэй, ажалша бэрхэ Дулма басагые колхозой хүтэлбэрилэгшэд ямаан hүрэг харууhалхыень томилhон юм.

— Эгээн түрүүн 60-аад ямаа арай шамай суглуулжа, намда үгэhэн юм. Он жэлэй үнгэрhөөр байтар тэдэмни 500—600 толгой хүрэтэр үдэжэ, колхоздо ехэ олзо доход оруулhан байха. Ямааhaa hү, тоhо, хөөбэри абажа, гүрэндэ тушаадаг hэмди. Ямаанай 1 килограмм хөөбэри тэрэ үедэ буряад хониной 100 килограмм ноohонтой адли сэнтэй hэн, — гэжэ Дулма Сыреновна Патархеева урданайнгаа ажал хэрэг тухай hанан hанан хөөрэнэ.

Энэ ажалда тэрэ 1935 оноhоо 1948 он болотор хүдэлөө. Ажал хэрэгээ зүбөөр эмхидхэжэ, даажа абаhан малайнгаа ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула ехэхэн оролдолго гаргажа ажалладаг hэн. Тиимэhээ Дулма Сыреновна ходо ажалай түрүүшүүлэй тоодо оролсодог.

1941 он гаража, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилшэбэ. Арадаймнай амгалан ажабайдал эбдэгдээ. Фашистнартай тэмсэхэеэ колхозой бүхы шахуу эрэшүүл мордобо. Колхозой хамаг ажал үбгэд хүгшэдэй, эхэнэрнүүдэй, үхибүүдэй гарта үлөө hэн. Дайнай хатуу жэлнүүд соо Дулма Патархеева нютагайнгаа бүлэг эхэнэрнүүдтэй хамта партида ороо. Тингэжэ партиин гэшүүн нүхэр Патархеева үшөө абьяастайгаар, үшөө габшагайгаар хамтын ажалда оролсоhон юм. Олоной түлөө оролдолго, эрмэлзэлгэ гаргадаг hайн hайхан заншалыень нютагайнь коммунистнууд харааадаа абажа, колхозой партийна хүтэлбэрилэгшэ болгон Дулма Сыреновнае hунгаба. Ударидагша хүн hэн тула бултанда жэшээ харуулан ажаллаха гээшые Дулма Сыреновна эрдэм бэшэгээр багашье haa, сэдьхэлэйнгээ гүн гүнзэгыhөө ойлгодог hэн.

1949 оноhоо Дулма Сыреновна хонин ажал дээрэ хүдэлжэ эхилээ hэн. Түрүүшээр хэды хүндэ хүшэр байбашье, хонишон Патархеева республикынгаа түрүү хонишодой дүй дүршэл халан абажа, яhала hайн амжалтануудые туйлаа бэлэй.

Мүнөө Дулма Сыреновна амаралтада гаранхай. Теэд ажал хэнгүй альгаа хабсараад гэртээ hууха дурагүй. Тэрэ Катя басагандаа хурьга харууhалхадань хамhалсана.

Һаяхан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи бригадаар ябажа, Дулма Сыреновнае золгоо hэм. Дулма хүгшөө мүнөө 76-тай, теэд үшөөл хүл хүнгэн зандаа. Катя басаганайнгаа эрхим туhалагшань болонхой. Эжын ажалай намтар үри хүүгэдтэнь үльгэр жэшээ болоhо үгөө. Катя басаганиинь, Сэбэг хүбүүниинь нютаг нугадаа ажалша бэрхэ, түрүү хүнүүд гэжэ тоологдодог.

О. БАЛДАНОВА.

Тээгдэ нютагай ажалшад нүхэдэй сүүдэй ямар үүргэ дүүргэдэг байhые hайн мэдэдэг. Нүхэдэй сүүдэй гэшүүд ажалшадта совет хуули, ёho гурим зүбөөр баримталха асуудалнууд тухай саг үргэлжэ hонирхолтой хөөрөөнүүдые үнгэргэдэг болонхой. Дээдэ-Хүрбын сомоной Советэй гүйсэдхэхэ комитет нүхэдэй сүүдэй хэhэн ажал саг үргэлжэ өөрынгөө заседани дээрэ хаража, энэ шухала хэрэгтэ ехэ туhа хүргэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэдэй сүүдэй гэшүүд (баруун гарhaa) Д. Д. Дашинимаев, Н. А. Агильдин, Т. Д. Бузина гэгшэд нүхэдэй сүүдэй ээлжээтэ заседани дээрэ хэрэг хаража байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МОНГОЛ, СОВЕТ АРАДУУДАЙ АХА ДҮҮ НҮХЭСЭЛ

Монгол-Арадай Республикын ажалшад орон доторoo социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха табадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Энэ түсэбтэ табан жэлэй үнгэрhэн дүрбэн жэлэй туршада — арадай ажахые, соёл культурые хүгжөөлгөөр нилээд ехэ амжалта туйлагдаба. Промышленностиин олон шэнэ предприяти ашаглалгада оруулагдаа. Хүдөө ажахые хүгжөөлгөөр табан жэлэй түсэбтэ даалгабари хангамтатай бэелүүлэгдэнэ. Энэ талаар 1974 оной дүнгүүдые абажа үзэхэдэ, адууhа малай тоо 900 мянган толгойгоор олошороо. Энэнь түсэбөөр хараалагдаhанhaa 330 мянган толгой үлүү болоно. Байгша ондо, табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ ороноймнай ажахынууд малайнгаа тооe 600 мянган толгойгоор олошоруулжа, бүхы дээрэ 25 миллиондо хүргэхэ ёhотой.

Манай Сэлэнгын аймагай хүдөө ажахые абажа үзэбэл, тус аймаг малай тоо олошоруулха 1974 онойнгоо түсэбые 103,3 процент дүүргэhэн байна. Орхон-Туула, Зүүн-Хараа сомодын hангай ажахынууд мал үсхэбэрилгөөр табан жэлэйнгээ даалгабарие дүрбэн жэл соо, 1974 ондо сүм бэелүүлhэн байна. Гүрэндэ орооhо тарял тушааха табан жэлэйнгээ түсэбые энэ аймагай ажахынуудай 3 отделени, 12 бригада, 10 звено амжалтатай дүүргэжэ шадаа.

Мүнөө уужам дэлгэр Монгол ороной хотонуудта, хүдөө нютагуудта, хаа хаанагүй шэнэ фабрика, заводууд, соёлой олон барилганууд, ажалшадай байрын болбосон түхэлтэй гоё hайхан байшангууд, малай хашаа байрэнууд бодхоогдожо, ашаглалгада оруулагдаhан ба баригдажа байха юм. Шэнэ атар газар элдүүридэ оруулагдажа, тарялангай талмай жэлhээ жэлдэ үргэдхэгдэнэ. Тарялнай баян ургаса абтадаг болоо. Хадалан сабшалангай газарые hайнаар ашаглажа, адууhа малай тэжээл элбэгээр бэлэдхэгдэнэ. Хүдөө ажахые эрдэм наукын үндэhөөр эрхилхэ зорилго хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Оньhото техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Эрдэм болбосорол ехэтэй залуу мэргэжэлтэд олоор урган гарана.

Эдэ бүхы амжалтанууд, ороноймнай бүхы хүгжэлтэ МНРП-гэй сэсэн мэргэн ударидалгын ашаар, манай арад түмэнэй үнэн, хани, найдамтай түшэг — совет арадай халуун туhаламжаар туйлагдаа. «Байлдаанда бидэ нэгэ экипажда, ажалдаа нэгэ бригададабди» гэжэ монгол совет арадуудай аха дүүгэй хани барисаа, харилсан туhалалсалга тухай нүхэр Ю. Цеденбал хэлэhэн байна.

Үнэхөөрөө монголой ажалшан арад өөрынгөө эрхэ сүлөө, бүрин эрхэтэ гүрэн түрын бэеэ даанги байдалые совет арадай халуун туhаламжатайгаар, Улаан Армиин, Монголой хубисхалта сэрэгэй байлдагшадай шуhата тэмсэлэй илалтаар оложо абаhан юм. Тэрэ сагhaa хойшоошье Монголой Арадай Республикын бэеэ даанги байдалда гадаадын дайсанай зэбсэгтэ добтолгонуудые совет, монгол сэрэгшэд хамта олон удаа бута сохин усадхаhан түүхэтэй.

МНРП-гэй ударидалга хүтэлбэреэр монголой арад түмэн, гүрэнэй болон ниитын эмхинүүд монгол-совет арадуудай аха дүүгэй хани барисаа, харилсаа холбооe бэхижүүлхын тула ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Энэ талаар монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй түб болоно, нютагай эмхинүүд илангаяа эдэбхитэйгээр ажалладаг байна.

Монгол-совет хани барисаанай бүлгэм 1947 ондо байгуулагдаhан юм. Тус бүлгэм монгол ороной ниитэ хүн зоной табанай нэгэ хубиие өөрынгөө зэргэдэ нэгэдхэhэн, хамагай томо эмхи болонхой. Эб найрамдалта социалис эдэ хоёр ороной арад түмэнэй аха дүүгэй хани барисаан, харилсан туhалалсалгые улам батадхаха хэрэгтэ ехэ габьяатай байhанайнгаа түлөө МНР-эй Монгол-совет хани барисаанай бүлгэм СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указаар Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнагдаhан байна. Энэ дээдэ шагнал хайра монголой бүхы ажалшадай шэн сэдьхэлдэ агуу баяр түрүүлhэн, урма зориг бадаруулhан байха юм.

Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй эмхинүүд ажалшадай дунда үзэл суртал нэбтэрүүлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Тиихэдээ СССР-тэ коммунизм байгуулгын амжалтануудые, КПСС-эй, Совет правительствын ленинскэ гадаадын политикые, тэрэнэй дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ угаа ехэ аша туhатай байhаниие, Совет гүрэнэй аха дүү ёhоной үнэн шударгы туhаламжын удха шанарые үргэн ниитэ ажалшадта тайлбарилан ойлгуулна. Ажалшадые пролетариин интернационализмын үзэл сурталаар хүмүүжүүлнэ. Марксизм-ленинизмдэ, монгол, совет арадуудай хани нүхэсэлдэ эсэргүү ямар нэгэн үзэгдэлые эрид буруушаан, үнэн зүбые ойлгуулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байдаг юм.

Манай Сэлэнгэ аймагай монгол-совет хани барисаанай бүлгэм хүршэ Буряадай АССР-эй экономикын, соёл культурын амжалтануудые ажалшадайнгаа дунда саг үргэлжэ тайлбарилан мэдээсэжэ байдаг заншалтай. Гадна, хирэ-хирэ болоод лэ монгол-совет хани барисаанай долоон хоног эндэ үнгэргэгдэдэг. Энэ долоон хоногой үедэ Буряадай АССР-эй промышленностиин, хүдөө ажахын, соёлой хүгжэлтэнүүдые харуулhан выставкэ, фото-зурагуудай витринэ, лекци, хөөрэлдөөн болон радио, телевидениин тусхай дамжуулганууд эмхидхэгдэнэ. Мүн сурталай бригаданууд, лекторнууд хүдөө нютагуудаар ябажа, эдэ хүдэлмэринүүдые ябуулдаг байна.

Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй хүдэлмэриин үшөө нэгэ гол шэглэлынь — манай аймаг Буряадай республика, аймагууд хоорондоо ажалшадай түлөөлэгшэдые эльгээжэ, ажал хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэл шудална, тэрэниие халан абалсана. Тиимэ түлөөлэгшэдые ябуулhанай ашаар, совет хани нүхэдэй хүдэлмэриин 20 шахуу түрүү дүй дүршэл, туршалганууд манай аймагай предприяти, ажахынуудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэн ашаглагдаба.

Мүн Буряадай АССР-hээ манай аймагта үзүүлдэг шефскэ туhаламжа угаа ехэ. Танай республикын мэргэжэлтэд барилгын хэрэгсэлтэй манайда ерэжэ, «Алтан-Булаг» кинотеатр, библиотекэ, малшадай байра байшан барилсажа үгэhэн юм. 1974 ондо таряа хуряалгын үедэ 100 шахуу комбайнер туhалаа бэлэй. Культурын, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал туhаламжын ашаар олохон түб hууринуудта үргэн экрантай киногой түхеэрэлгэнүүд тодхогдобо, Алтан-Булаг, Шаамар, Зүүн-Бүрин, Зэлтэрын ажахынуудта, Сүхэ-Баатар хотодо орбитын программаар телевизор харуулагдадаг болонхой.

Монгол, совет оронуудай ажалшад хубисхалай болон бусад түүхэтэ hайндэрнүүдые хамта тэмдэглэдэг заншалтай. Мүнөө совет арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай Илалтын hайндэрые ажал хүдэлмэриин үндэр амжалтаар угтаха гэhэн уряатайгаар монголой ажалшад габшагай ажалай вахтада жагсанхай. Энэ түүхэтэ илалтын удха шанарые олон түмэндэ ойлгуулха зорилгоор лекци, хөөрэлдөөн, уулзалга, үдэшэнүүд үнгэргэгдэнэ. Аймагай «Сүхэ-Баатарын туг» газетын хуудаhанда Илалтын үдэртэ зорюулагдаhан тусхай булан нээгдэжэ, тэндэ немец фашистнуудые, япон милитарис булимтарагшадые үй бута сохиhон тухай түүхын материалнууд, дайнда хабаадалсаhан совет, монгол сэрэгшэдэй баатаршалга болон дурдалганууд толилогдожо байна.

Сэлэнгэ аймагай монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй үмэнэhөө Буряадай АССР-эй ажалшад, аха дүүнэртэ Танай газетээр дамжуулан шэн сэдьхэлэй баяр хүргэнэб.

С. ЖАМСАРАН,
МНРП-гэй Сэлэнгын айкомой секретарь.

ШЭНЭ «ЗАПОРОЖЕЦ»

Запорожиин «Коммунар» гэжэ заводто «Запорожец-968 а» түхэлэй шэнэ автомобиль бүтээн гаргагдадаг болоо. Энэ машинада часай туршада 125 километр зай гаталха шадалтай хүсэтэ двигатель тодхогдоо. Машинын досоодохи талань гоё, зохид болгогдоо.

Машина капитальна заhабаригүйгөөр 100 мянган километр ябахаар.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ түхэлэй «Запорожец-968 а» машина.

АПН-эй фото.

ШЭНЭ «МОСКВИЧ»

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ Москвагай заводто «Москвич-2140» түхэлэй шэнэ автомобильнууд олоороо бүтээн гаргагдажа эхилбэ. Түрүүн бүтээгдэдэг машинануудтаа орходоо шэнэ автомобилиин досоо талань зохид hайхан, кузовыншье ондоо, гоё болгогдонхой.

Шэнэ түхэлэй машинада 82 морнной хүсэтэй двигатель тодхогдоо. Тингэжэ час соо 150 километр зай гаталха арга шадалтай болобо. Зуун километр зайда долоон литр бензин гаргашалагдана.

«Москвич-2140» гүрэнэй туршалга гаража байна. 1975 ондо шэнэ автомобильнууд заводой гол конвейерhээ гарадаг болохо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ «Москвич»

АПН-эй фото.

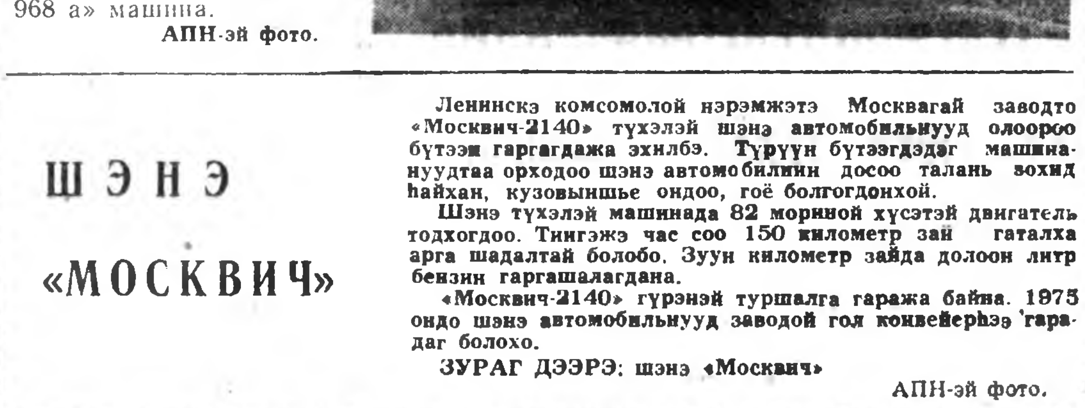

Мартын 27—театрнуудай уласхоорондын үдэр

ОЛОН МИЛЛИОНОЙ ИСКУССТВО

...театрнуудай уласхоорондын үдэр 1961 оноhоо хойшо түрүү үзэл бодолтой ажал ябуулагшадаар ...гдэдэг болонхой. Энэ «Театр гээшэ арадуудай ойлголсохын, эб найрамдал бэхижүүлхын тула нүлөө ехэтэй арга» ...уряа доро үнгэрнэ.

Театрнуудай уласхоорондын XIV үдэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдана, — гэжэ Театрнуудай уласхоорондын институдай Совет национальна түбэй ...нальна секретарь, ...эй культурын габьяата ажал ...эрилэгшэ В. Ф. Гусев ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. ...театральна искусство ... ябуулагшад бүгэдэ ... буу ... оноhон байгаа. Олонхи зүжэгүүдэр ороhон мүнгэн ороноо хамгаалгын фонддо зорюулагдагша hэн. Артистнууд байлдаанай түлэг газарнуудта ошожо, дайсанай дарагдаха сагай ойртожо байhанда зориг бадаруулма, хүниие хүндэлдэг искусстваараа эгигүүлдэг байhан.

Дайнай үеын совет театрнуудай репертуарнуудые ойн бодолдоо hэргээн hанаад үзэбэл, Эхэ оронойнгоо сүлөөтэ, бэеэ даахан байдалай түлөө агууехэ туршалгануудай ба тэмсэлэй үе сагай сэдьхэл доhолгомо үзэгдэл тобойн гарана. Фронт дээрэ, тыл дотор гаргагдаhан эрэлхэг зориг болон баатаршалга эрхим зүжэгүүд дотор эли тодоор харуулагдадаг байгаа. Дайнай жэлнүүдтэ зохёогдон табигдаhан зүжэгүүдэй олониинь үе сагай шалгалта гараhан юм, мүнөө хүрэтэр сэдьхэл доhолгомо хүсэтэй байhаар. Эдэмнай — А. Салынскиин «Барабанщица», А. Фадеевэй романаар табигдаhан «Залуу гварди», Ю. Чепуринай «Сталинградайхид», эстон драматург А. Якобсонай «Хэрэмдэхи ажабайдал», «Фронтын линигүй тэмсэл», украинец Я. Галанай «Алтан бүргэд доро», «Үүрэй сайха үеын инаг дуран» гэдэгүүд болоно.

Сэрэгэй-патриотическа темэ совет театрай искусствын гол темэнүүдэй нэгэн байhаа, байhааршье гэжэ В. Ф. Гусев үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Мартагдашагүй, hүрөөтэ сагые hэргээн hануулhан олохон эрхим зүжэгүүд hүүлэй жэлнүүдтэ бэшэгдэнхэй. А. Коломиецай «Сэнхир бугануудъ», Ч. Айтматовай «Эхын поли», А. Макаенкын «Трибунал», Н. Анкиловай «Солдадай бэлбэhэн эхэнэр» гэжэ зүжэгүүд фашизмда, булимтаралгын дайнуудта эсэргүү гэмнэлгын документнүүд болоhон, бүхы союз дотор суурхаhан байна.

Фашис Германиие бута сохиhон агууехэ Илалтын 30 жэлэй ойн урда тээхэнэ манай театрнууд дайн тухай зүжэгүүдтэ, манай драматургиин алтан жаса болохшо А. Корнейчугай «Фронт», Л. Леоновой «Добтолон оролго», К. Симоновэй «Ород хүнүүд» ба бусад олон зүжэгүүдтэ дахинаа анхарал хандуулна. Тиихэдээ эдэ зүжэгүүдые мүнөө сагай хүнэй хараа бодолтойгоор хараха, мүнөөдэрэй зорилгонуудта харюусахаар, мүнөөнэй залуушуулые эсэгэнэрэй баатаршалгын жэшээ дээрэ хүмүүжүүлхээр зүйлнүүдыень тэдээн дотороо элирүүлхэ гэжэ оролдоно.

Шэнэ ажабайдалай түлөө баатарлиг тэмсэлшэд ба зохёон байгуулагшадта зорюулагдаhан эрхим зохёолнуудай тоодо: А. Твардовскиин «Василий Тёркин», К. Симоновэй романаар табигдаhан «Үглөөдэрэй долоон сагта», Б. Васильевай «Эндэмнай намдуу тунгалагхан...», бүри hаяхан табигдаhан, В. Быковэй «Гурбадахи ракетэ», К. Симоновэй «Лопатинай тэмдэглэлнүүдhээ» гэжэ зүжэгүүд ороно.

Театрай сезоной эрхим зүжэгүүдые харуулалгаар театрнуудай уласхоорондын XIV үдэр тэмдэглэгдэхэ байха, — гэжэ В. Ф. Гусев түгэсхэл дотороо хэлээ. Энэ үдэр орон доторхи бүхы театрнуудай коллективүүд (манайда 500 гаран тиимэ коллективүүд бии) Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай гаргаhан баатаршалгые элирхэйлхэ зүжэгүүдые харуулха. Олон миллион хүнүүдтэ баяр асархаар, зориг бадаруулхаар эшэ нүхэсэл болохо зэргэтэй, ходоодоо эдир байдаг искусство тухай уран хурса үгэнүүд Театрнуудай уласхоорондын үдэр манай ороной арадуудай олон хэлэнүүд дээрэ зэдэлэн дуулдаха.

ПАРТИИН УРЯАГААР

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай түрүүшын үдэрнүүдһээ Улаан Армида туһаламжа хүргэжэ байхын эхээр Коммунис партиин урялгаар арад зоноо уряалаа һэн. Манай республикын ажалшад партиин уряалда харюу болгон, хүдөө ажахын продуктнуудые, мүнгэ зөөри Гүрэнэй Оборонын жасада эхээр оруулжа эхилээ бэлэй. Хүдэлмэришэд, таряашад, малшад илангаяа түргэдхэлэн тула хүгэшэе гамнангүй түшаажа эхилһэн юм. Хэдэн жэлдэ суглуулжа олоһон мүнгэ зөөреэ, хубсаһа хунараа сэрэгшэдтэ бэлэг болгон байһан ушар дайнай үедэ олон байгаа.

Хяагтын аймагай Шарагольской сомоной Соведэй «Большевик» колхозой гэшүүн, найман үхибүүнэй эхэ Екатерина Григорьевна Баталова Улаан Армиин баатар сэрэгшэдтэ нэгэ хашараг, 225 түхэриг мүнгэ, 225 түхэригэй облигаци, дулаан 4 хубсаһа бэлэглэһэн байна. Энэ эхэнэрэй үүсхэлые колхозой гэшүүд хани халуунаар дэмжэжэ, 104 центнер ороoһо таряа, 19 толгой үхэр, 112 хони, 22 гахай, 488 тахяа, хэдэн зуугаад центнер мяха, һү, үндэгэ һайн дураараа суглуулжа, Гүрэнэй Оборонын жасада оруулһан юм.

Фашистнарта тэмсэжэ байһан сэрэгшэдтэ туһаламжа хэрэгтэ Мухар-Шэбэрэй аймагай ажалшад горитой хубитаяа оруулаа. Жэшээнь, XVII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн А. Хахлов 2 гахай, 150 килограмм ороoһо, 150 килограмм хартаабха, 50 килограмм капуста оборонын жасада оруулһан юм. Хамта дээрэ энэ аймагай ажалшад 1.040 хони, ямаа, 966 гахай, 2.039 центнер хартаабха, 522 центнер капуста, 20.786 үндэгэ болон бусад продуктнуудые суглуулһан байна. Үшөө тиимэл хэдэн арбаад мянган түхэриг мүнгэ, облигаци суглуулжа, сэрэгшэдтэ бэлэглээ бэлэй.

Республикын аймаг бүхэнэй ажалшад энэ хэрэгтэ ехэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан байгаа гээд онсолон тэмдэглэмээр. Тиигэжэ Буряадай ажалшад хамта дээрээ Гүрэнэй Оборонын жасада 10.157 мянган түхэриг, 13.919 мянган түхэригэй облигаци, 1.354 мянган түхэригэй үнэтэй сэнтэй зүйлнүүдые, 3.505 центнер ороoһо, 2.505 центнер овощ, 2.496 центнер мяха, 7 центнер тоһо, 58 мянган үндэгэ болон бусад хүдөө ажахын продуктнуудые оруулаа һэн.

1941 оной зунай эсэс багаар Улаан-Үдын мяханай комбинадай ажалшад сэрэгшэдтэ шэнэ жэлэй бэлэгүүдые бэлдэжэ гэһэн урялгатаар республикынгаа ажалшадта хандаһан юм. Тэдэнэй үүсхэл бүгэдэндэ һайшаагдаа бэлэй.

Захаминай аймагай малшад, таряашад 80 мянган түхэригэй бэлэг суглуулаа. Үшөө 2.211 килограмм мяха, 5.594 килограмм тоһо, 490 килограмм сахаар, 772 тахяа болон бусад продуктнуудые энэ жэлэй бэлэг болгон фронтдо захаминайхид эльгээһэн байгаа.

Улаан-Үдын түмэр замай отделениин ажалшад 199 арһан дэгэл, 361 валенка, 504 түжүүрхэ, 331 хубөнтэй үмдэ, 147 шинель болон хубсаһа суглуулһан байна.

Республикымнай һургуулинуудай шабинар ахалагшадаар жэшээ абажа, энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районой 65-дахи һургуулиин шабинар 3.400 түхэригэй бэлэг фронтдо эльгээгээ.

Ингэжэ Буряадаймнай ажалшад 1941 оной сентябрьһаа декабриин 16 болотор 2.629.292 түхэригэй шанга жэлэй бэлэг суглуулһан байна. Энэ үе соо хамтадаа 11.157 валенка, 4.005 арһан дэгэл ба даха, 10.223 түжүүрхэ, 7.732 хубөнтэй үмдэ, 15.750 килограмм ноoһо, хониной хэдэн мянган арһан суглуулагдаһан юм. Тэрэ ноoһоор 5.850 паар валенка дарагдаһан, хониной арһаар 1.109 дэгэл оёгдоо һэн. Эдэ бүгэдэ шэнэ жэлэй бэлэг болгогдон, Москва шадар байлдажа байһан Сибириин 93-дахи стрелково дивизиин сэрэгшэдтэ, командирнуудта, политическэ хүдэлмэрилэгшэдтэ эльгээгдэһэн байгаа. Буряад оронойхид хэдэн мянгаад хүбүүд түс дивизиин бүридэлдэ орожо, тэрэ үедэ сэрэгтэ байһан юм.

Д. ЦЫРЕНОВ.
КПСС-эй обкомой архивые даагшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай һүрэтэ, баатар габьята хэрэгүүд сагай ошохо бүри түүхэдэ ошон ошоно. Тэрэ хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ совет эхэнэрнүүд дайнда ошоһон аханарса, хани нүхэдөө халажа, тылдэ ажаллаа, тэдэнэй олонхинь гартаа буу барижа, Эсэгэ ороноо хамгаалхаар бодоо һэн.

Таманска Улаан Тугай болон Суворовой II шатын орденто эхэнэрнүүдэй 46-дахи авиационно гвардейскэ полк, фронт дээрэ баатаршалга харуулан тэмсэһэн байна.

Бүхы орон доторoo мэдээжэ лётчик, Советскэ Союзай Герой Марина Расковагай үүсхэлээр тэрэ полк 1941 ондо байгуулагдаа һэн. Полк дайшалхы алдарта зам гаталан гараа: Кавказые хүрээлэлгэдэ, Кубань, Таманска хахад аралые хамгаалгада, Крымые сүлөөлхэ баатаршалгата байлдаануудта, Белоруссиие хамгаалан сүлөөлхэ түүхэтэ байлдаанда, мүн Польшын, Германиин газар дээрэ гитлеровскэ сэрэгүүдые бута сохихо тэмсэлдэ хабаадалсаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй музей соо уулзалга. Зүүн гарһаа — гвардиин капитан, мүнөө хүдөө ажахын эрдэмэй доктор, Ирина Дрягина, гвардиин майор, мүнөө түүхын эрдэмэй кандидат, Советскэ Союзай Герой Марина Чечнева, гвардиин ахалагша лейтенант, мүнөө түүхын эрдэмэй кандидат Александра Акимова, гвардиин майор Вера Тихомирова, гвардиин майор Серафима Амосова-Тараненко, гвардиин ахалагша лейтенант Татьяна Сумарокова.

(ТАСС-ай фотохронико).

Спорт

ШТАНГА. Хани барисаанай шанда хүртэхын түлөө хүндэ атлетикээр уласхоорондын мүрысөөн һаяхан Запорожье хотодо боложо дүүрэбэ. Василий Алексеевэй мүрысөөндэ хабаадахагүйдэнь, Осетиин 27-гой спортсмен Асланбек Еналдиев эгээн хүндэ бэетэйшүүл сооһоо илажа гараһан байна.

Спортдо дуратайшуул энэ баатар хүсэтэн тухай үшөө бага юумэ мэдэхэ байха. Тэрэ эндэ 410 килограмм дүн түйлаа (177,5—232,5). Хоёр зүйлөөр мүрысэлгын түүхэдэ тэрэ гурбадахи дүн түйлаһан байна.

Асланбек 145 килограмм шэгнүүртэй, 188 сантиметр үндэртэй юм. Тренер Рудольф Владимирович Плюкфельдерэй һанамжын ёһоор, тэрэ айхабтар хүсэтэй спортсмен, һаяар 190 килограмм гэнтэ үргэжэ, 245 килограмм түлхин үргэжэ шадаха байна. 28-тайдаа Алексеев 170 килограмм түлхин үргэдэг байһан юм. Еналдиев Коста гэжэ багахан һууриинда ехэ болоһон байгаа. Тэрэ агроном мэргэжэлтэй.

КОНЬКИ. Спортын энэ зүйлөөр ороной түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн Алма-Атадахи Медеогой елүүр дээрэ нээгдэбэ. «Энэ хадаа минии үнинэй хүсэлэн байгаа, — гэжэ Юрий Кондаков 5 мянган метртэ урилдаһанайнгаа һүүлээр хэлэбэ. — Голландец Ард Схенкын дэлхэйн рекордые түрүүлэн шэнэлхые хүсөө һэм».

Уфагай спортсмен Виктор Варламов энэ зайе 7 минута 11,18 секунда соо гаталба. Кондаков тэрэниие хараада абажа, мүрысэһэн байгаа. Эсэстээ тэрэ дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоогоо — 7.08,92 мин. Энэ зайда Ижевскын Владимир Иванов бронзо медаляар шагнагдаба.

500 метрэй зайда урилдахадаа, дэлхэйн рекордсмен Валерий Муратов хоёрдохи паарта старт абаба. Халтиржа унашахагүйе хүсэн тэрэ бэеэ барингяар гүйһэн байна. Энэ зайе Муратов 38,10 секунда соо гаталаа. Бусад конькишад энэ дүнгыень һайжаруулхые хүсэһэн байха юм. Гэбэшье Ленинградай түлөөлэгшэ Евгений Куликов тэрэнэй дүнгые 0,05 секундаар үлүүлээ. Нева мүрэн дээрэхи хотын конькишан Владимир Кащей гурбадахи һуури эзэлбэ.

Түрүүшын үдэрэй мүрысөөнэй һүүлээр Кондаков түрүүлжэ ябана—82,622 очкотой.

ФУТБОЛ. Футболоор СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөнэй 1/8 шата апрелиин 6-да үнгэргэгдэхэ юм. Эндэ «Пахтакор» — «Спартак» (Москва), «Звезда» (Пермь) — «Кайрат», «Зенит» — «Динамо» (Тбилиси), «Памир» (Душанбе) — «Заря», «Арарат» — «Карпаты», «Локомотив» (Москва) — «Динамо» (Москва), «Шинник» (Ярославль) — ЦСКА уулзаха байна. Түрүүлэн нэрлэгдэһэн командануудайнь талмай дээрэ наадан үнгэргэгдэхэ гээд Бүхэсоюзна спорткомитедэй футболой управлени мэдээсэбэ.

(ТАСС).

БААТАРШАЛГА

Түнхэнэй алдарта хүбүүн, Советскэ Союзай Герой Жамбал Ешиевич Тулаевай баатаршалга тухай мүнөө болотор уншагшадта мэдэгдээгүй байһан зарим документнүүд СССР-эй Оборонын министерствын архив сооһоо олдобо. Буряадай суута мэргэн буудагшын шэн габьяа тухай очеркнууд, статьянууд, шүлэгүүд яһала олон бэшэгдэһэн байна.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ республикынгаа ой модоной промышленностьда Жамбал Ешиевичтэй хүдэлжэ ябахадаа, тэрэниие һайн таниха, мэдэхэ болоһон байнаб. Хүхюу дорюун, хөөрүү сайруу, аялдар зохид абари зантай, ажалда абьяастай хүн бэлэй.

Ленинскэ партиин гэшүүн Тулаевай бодото шоур шарайе харуулһан архивай шарлашаһан документнүүдһээ урдань дуулаагүй юумэеэ мэдэжэ абаһан тухайгаа уншагшадта зарим тэдыгээр хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб.

Старшина Тулаев 1942 оной мартда ябаган сэрэгэй 188-дахи дивизидэ эльгээгдэжэ, Эхэ орондоо хизааргүй дуратай байһанаа, мүн эрэлхэг зоригто баатаршалгын, шэн габьяатай үльгэр жэшээ түрүүшын үдэрһөө харуулжа эхилбэ. Манай подразделениин добтолхо үедэ, 1942 оной апрелиин 15-да дайсанай пулемет манай сэрэгшэдтэ урагшаа дабшаха арга олгобогүй. Тиихэдэнь Жамбал Тулаев фашистнарай буугай һомоной аадар шэнгеэр адхаржа байгаашье һаань, ами бэеэ хайрлангүй урагшаа мүлхин гаража, дайсанай дзодто дүтэлэн ошоод, гранадаар бүхы пулемедыень усадхаба. Һүүлээрнь хоёр буу һалгаагаа һэн. Ингэжэ подразделениингээ урагшаа дабшалгада туһалһан байгаа.

1942 оной апрелиин 30-да Ж. Е. Тулаев ВКП(б)-гэй гэшүүндэ кандидадаар абтаһан байна. Зүрхэнэйнгөө сохилжо байгаа сагта фашистнарые хайра гамгүйгөөр усадхахаб гэжэ тиихэдэ тэрэ шахаа тангаригаа үгэһэн юм.

1942 оной майн эхеэр дайсан шэнэ хүсэ асаржа, агаарһаа бомбодожо, артиминомедоор буудажа ябаад, полкын хажуугаар тойрожо гарахые һэдэбэ. Тулаевай алба хэжэ байһан ябаган сэрэгэй гурбадахи батальон булюу хүсэтэй дайсаниие угтаба. Сэрэгшэд үсөөрбэшье, хэниншье сухарибагүй. Тулаев пулемет абажа, түрижэ ерэһэн гитлеровецүүдэй урдаһаа сэхэ буудажа оробо. Ингэжэ тэрэ үсөөхэн үлэһэн нүхэдэйнгөө зориг бадаруулан, баатаршалгын үльгэр жэшээ харуулба. Иимэ шанга сохилто хүлеэгээгүй байһан дайсан 27 солдат болон офицернүүдээ гээжэ, гэдэргээ сухариха баатай болобо. Младша командир Тулаев түрүүтэй долоон хүнһөө бүридэһэн отделениин сэрэгшэдэй нугаршагүй зоригтой байһанай ашаар дайшалхы даабари дүүргэгдэһэн байгаа. Эндэ шэн габьяа харуулһанайнгаа түлөө Түнхэнэй баатар хүбүүн түрүүшынхиеэ гүрэн түрын ордендо хүртэһэн байна.

1942 оной майһаа Жамбал Тулаев немец дээрмэшэдэй хойноһоо агнадаг мэргэн буудагша болобо. 1942 оной майһаа 1942 оной ноябрь болотор мэргэн буудагша 262 дайсаниие үгы хэээд. Совет конституциин үдэр — 1942 оной декабриин 5 болотор энэ тоогоо 280-да хүргэхэ уялга абаһан байгаа гээд сэрэгэй архивай документнүүд соо хэлэгдэнэ. Гадна мэргэн буудалгынгаа дүн дүршэлые бусад сэрэгшэдтэ дамжуулан үгэхын тулада бүхы хүсэ шадалаа зорюулһан байна. Ингэжэ 30 хүниие мэргэн буудалгада һургаһан байха юм. Тэдэнь хамта 561 фашистнарые усадхаа.

Тулаевай үүсхэл полкын сэрэгшэдэй дунда үргэнөөр дэмжэгдээ һэн. Тэрэ фронтын түрүү линидэ ябажа, дайсанай аяг аашые, байрлаһан газарые тодорхойлоод, полкын командованида элидхэдэг байгаа.

Буряадай шэн габьята хүбүүнэй алдарта баатаршалгын дүн согсологдоно: «Эгэршэгүй зориг, баатаршалга, шэн габьяа харуулһанайнгаа, дайсантай болоһон байлдаануудта айха, һүрдэхэ гээшые мэдэхэгүй, Эхэ орондоо хизааргүй дуратай байһанайнгаа түлөө Тулаев Жамбал Ешиевич Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэмөөр».

Полкын командир подполковник Ермин болон бусад зууршалга доро гараа табиһан байгаа.

Дээдэ зиндаанай начальнигууд: ябаган сэрэгэй 188-дахи дивизиин командир подполковник Бурланин, замполит — полкын комиссар Шинкаренко, 27-дохи армиие командалагша генерал-майор Озеров; сэрэгэй Соведэй гэшүүн, бригадна комиссар Шевченко: Баруун-Хойто фронтые командалагша Советскэ Союзай Маршал С. Тимошенко, сэрэгэй Соведэй гэшүүн, генерал-лейтенант В. Богаткин гэгшэд энэ зууршалгые нэгэн дуугаар баталһан байгаа.

1942 оной декабриин 16-да энэ документдэ гар табигдаад, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1943 оной февралиин 14-нэй Указаар Ж. Е. Тулаевта Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. (СССР-эй Оборонын министерствын архив).

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай урда тээ ангуушан ябаһан Жамбал Ешиевич Тулаев 313 фашистнарые усадхаа. Ингэжэ Жамбал Ешиевич Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ буряадуудай дундаһаа эгээн түрүүлэн Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

С. ХАНДАЖАПОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Францин Премьер-Министр Ж. Ширагтай уулзажа хөөрэлдэһэн тухай гадаадын хэблэл эли газартаа түнхаглана. Хани халуун, бүтэмжэтэй оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үеэр уласхоорондын байдалай ехэ ехэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ гээд тэмдэглэгдэнэ. Советскэ Союзай, Франциин хоорондохи харилсаае саашадань гүнзэгырүүлэн үргэдхэхэ һайн арга боломжонууд бии гээд мэдээсэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын, Франциин Премьер-Министр Ж. Ширагай хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые үргэнөөр шэнжэлнэ. Совет-француз коммюнике, совет-француз шэнэ документнүүдтэ — оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалха тухай, хүдөө ажахыда хабаатай асуудалнуудаар хэлсээнүүдтэ гар табигдаһан тухай мэдээсэлнүүд гадаадын хэблэлдэ толилогдоно.

Совет-француз хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд үрэ ехэтэй байгаа гээд Парижай «Эко» газетэ мэдээсэнэ. Энэнь хоёр ороной хоорондохи экономическа харилсаае саашадань хүгжөөхэ байха.

Конгын Арадай Республикын Президент, гүрэнэй толгойлогшо, Гүрэнэй соведэй Түрүүлэгшэ Мариан Нгуабиин хани ёһоной албанай хэрэгээр СССР-тэ ерээд байһан тухай гадаадын хэблэл толилжо үргэлжэлһөөр.

Грециин национальна һайндэр — бэеэ дааһан байдалай үдэртэ зорюулагдаһан хэдэн статьянуудые газетэнүүд толилбо.

Португалидахи контрреволюционно шэнэ эмхиин элирүүлэгдэһэн ушарта «Юманите» ба бусад олон газетэнүүд гол анхаралаа хандуулна.

США-гай гүрэнэй секретарь Г. Киссинджерэй араб оронуудаар ябаһан тухай олон газетэнүүд мэдээсэнэ. Энэ ушар Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые гуримшуулан шиидхэлгэдэ туһа хүргэжэ шадахагүй байна гээд тэмдэглэгдэнэ. Тиимэһээ Женевэдэхи эбэй конференциие дары һэргээхэ шухала.

(ТАСС).

ПАРИЖ

Франциин Премьер-Министрэй мэдүүлгэ

ТАСС

Франциин Премьер-Министр Жак Ширак Советскэ Союзһаа бусахынгаа урда тээхэнэ совет журналистнуудта мэдүүлгэ хэһэн байна.

Москвада үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй, Франциин Республикын Президент Валери Жискар д'Эстэнэй хоорондо Рамбуйедэ болоһон уулзалгын үедэ гар табигдаһан хэлсээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байһые элирхэйлэн гэршэлбэ гээд тэрэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневтэй уулзажа, хоёр ороной хоорондохи харилсаае үгжөөхэ асуудалнуудаар, мүн уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэхэ зол хубитай байһандаа угаа баяртайб. Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, Европо түбидэхи аюулгүй байдал хангаха, үгэеэ ойлголсохо асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсээбди. Хоёр ороной хоорондохи экономическа асуудалнууд, манай харилсаа холбоое бэхижүүлхэ тухай асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ гол һуури эзэлһэн байна.

Совет хүтэлбэрилэгшэдэй хани халуунаар угтаһандань, ехээр баярлабаб гэжэ Жак Ширак хэлээ.

БОНН

Сэрэгэй гаргашанууд

ТАСС

Правительствын дурадхажа оруулһан 1975 оной гүрэнэй бюджедэй проектые Баруун Германиин бундестагта зүбшэн хэлсэнэ. Шэнэ бюджет ФРГ-гэй түүхэдэ эгээн лэ ехэ юм. Тэрэнэй гаргашань 155,1 миллиард марка гэхэ гү, али нёдондо жэлэй гаргашаһаа 12 процентээр дээшээ байха.

Сэрэгэй гаргашануудта мүнгэ һомололго улам дээшэлнэ. Энэ жэлдэ 31,3 миллиард гэхэ гү, али нёдондо жэлэй сэрэгэй гаргашаһаа 7,5 процент дээшээ байхаар хараалагдана.

Гүрэнэй энэ бюджедэй сэрэгэй гаргашанууд хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ байна гээд Баруун Германиин коммунистнуудай «Унзере цайт» газетэ бэшэнэ.

ЖЕНЕВЭ

Совет-американ комиссиин сесси

ТАСС

Совет-американ зүбшэлэлгын саг үргэлжын комисси эндэ нээгдэбэ.

1972 оной майн 26-да СССР-эй ба США-гай хоорондо баталагдаһан, ракетэһээ хамгаалалта хэхэ түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договорой, мүн 1971 оной сентябриин 30-да хоёр ороной хоорондо гар табигдаһан, ядерна дайнай һүжэрэлгын аюулые бага болгохо хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй зорилгонуудые, дүримүүдые бэелүүлгэдэ энэ комисси нүлөөлхэ байна.

НЬЮ-ЙОРК

НИИДЭЛГЭДЭ БЭЛДЭНЭ

ТАСС

Канаверал хушуундахи (Флорида штат) Дж. Кеннедиин нэрэмжэтэ замбуулинай ниидэлгэнүүдэй түб замбуулинай дайдые амгалан байдалда ашаглаха талаар совет-американ харилсаанай түүхын баяр ёһололдо бэлэдхэл хэжэ байна. Инженернүүд, техническэ мэргэжэлтэд «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосые, «Сатурн» гэжэ түлхин гаргадаг ракетые ниидхүүлгын талмайдахи хабсаралгын байшанда абаашажа эхилбэ. «Союз—Аполлон» гэжэ программын үндэһөөр, американ астронавтнуудые һуулгаһан замбуулинай онгосо эндэһээ ниидхүүлэгдэхэ байна.

Энэ баяр ёһололтой дашарамдуулан, совет-американ хамтын проектын американ талын хүтэлбэрилэгшэд, замбуулинай түбэй хүдэлмэрилэгшэд Канаверал хушуунда ерэбэ. Байгша оной июлиин 15-да «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосодо һуугаад ниидэхэ американ астронавтнууд — бригадна генерал Т. Стаффорд, Д. Слейтон, В. Бранд гэгшэд мүн лэ ерэһэн байгаа.

ВАШИНГТОН

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тушаа

ТАСС

США-гай президент Дж. Форд конгрессэй хүтэлбэрилэгшэдтэй зүблөө Сагаан байшан соо үнгэргэбэ. Дүтын Зүүн зүгэй хэдэ хэдэн оронуудаар ябаад бусаһан тухайдаа США-гай гүрэнэй секретарь Г. Киссинджер зүблөөн дээрэ мэдээсээ.

Гүрэнэй секретариин урагшагүйгөөр ябаһан тухайда һанаагаа зобожо байһанаа президент мэдүүлбэ. Һүүлэй үдэрнүүдэй үйлэ хэрэгүүдые хараада абажа, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай политикаяа Холбоото Штадууд хаража үзэхэ ёһотой гээд Дж. Форд тэмдэглээ.

Женевэдэхи эбэй конференциин хүдэлмэриие һэргээхэ тухай асуудалые США Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые бусад асуудалнуудай дунда зүбшэн хэлсэхэ байна гээд Г. Киссинджер хэлэбэ.

США-гай гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ингэжэ мэдүүлээ: «Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалһаа дулдыдан, Женевэдэхи эбэй конференци зарлалгые буруушаанагүйбди. Үйлэ хэрэгүүд саашадаа ямараар хүгжэхэ aаб гэжэ хүлеэнэбди».

КАИР. (ТАСС). Араб оронуудай лигиин генеральна секретарь Махмуд Риад ЛАС-ай соведэй эндэ үнгэрһэн сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, США-гай гүрэнэй секретарь Дүтын Зүүн зүгэй оронуудаар ябахадаа, эндэхи байдалые гуримшуулан заһаруулха тухай асуудалые шиидхэжэ шадаагүй гээд тэмдэглээ.

США зэбсэг хэрэгсэлнүүдээр Израилиие хангалгала дары зогсоохо ёһотой. Булимтаран эзэмдэһэн Араб оронуудай газар нютагуудые сүлөөлөөд, эзэрхэг түримхэй политикаяа болюулаад байгаа һаань, Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал хангагдаха.

ВАШИНГТОН

Президентын гар табилгада эльгээгдэбэ

ТАСС

1975 оной финансын жэлдэ гадаадын оронуудта туһаламжа үзүүлхын тула 3,7 миллиард доллар һомолхо тухай хуулиин проектые түлөөлэгшэдэй палата, американ конгрессэй сенат һайшаагаа.

Мүнөө президент гар табилгада эльгээгдэһэн хуулиин проектын эсэсэй вариант правительствын дурадхаһанһаа нилээд хубилгагданхай. Һалажа, һандаржа байһан сайгон, пномпениин захиргаануудта финансын туһаламжа үзүүлхэ гэһэн хараа бодолые буруушаажа байһанаа мэдүүлэн, Урда Вьетнамда, Камбоджодо Холбоото Штадуудай сэрэгэй туһа хүргэхэ бүхы гуримуудые конгрессменүүд зуражархёо. Сагаан байшангай эриһэн мүнгэнһөө 2,3 миллиард долларыень конгресс хаһаһан байна.

ПЕКИН

Пекиндэ сэрэгэй гэмтэдтэй уулзаба

ТАСС

КПК-гай ЦК-гай түрүүлэгшын орлогшо, оборонын министр Е. Цзянь-ин, гүрэнэй Соведэй премьерэй орлогшо, нийтын аюулгүй байдал сахиха министр Хуа Го-фэн гэгшэд Мао Цзэ-дунай заабаряар сүлөөлэгдэһэн гэмтэдтэй уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

Е Цзянь-ин уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, сүлөөлэгдэһэн гэмтэд түрмэдэ һууха үедөө ехэ юумэ ойлгоо, гэжэ мүнөө Маогой хойноһоо дагахабди гэжэ уряалба.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Соведүүдтэ һунгалтые угтуулан» — түрүү бэшэг. «Өөр тухайгаа, хамта ажалдаа хани басагад тухайгаа» — Т. Сажинагай статья. «КПСС-эй аграрна политикын ажамилдалта хүсэн» — ТАСС-ай материал. «Мүрысөөн тууже бэшэг» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Индустриин сержантнуудай һургуули» — В. Крыловой статья. «Коллективэй түрүү зэргэдэ» — Б. Линхоевой статья. «Совет орон: шэнэ һонин» — фото-мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһан тематическа — театрай үзэл хоорондын үдэртэ зорюулагдана. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хүсэ шадал нэмэгшэд» — Иванчикай статья. АПН-эй материал ТАСС-ай фото мэдээсэл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — А. Кисилев наадана (үнгэтэ). 10.20 — «Үхибүүдэй номой һайндэр». Союзуудай байшангай Колонно залһаа дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 11.20 — «Трубачевой отряд байлдана» — уран һайханай фильм. 12.50 — Һүүлэй һонин. 13.00 — «Мишка-коротышка» — мультфильм. (4-дэхи сери). 13.25 — «Уласхоорондын конкурсын лауреат В. Кастельский наадана. 13.50—14.00 — Забһарлалга. 14.00 — Олон түмэнэй ленинскэ университет. 14.30 — «Трудные этажи», — уран һайханай фильм (3-дахи сери). 15.35—«Шатрай һургуули». 16.45 — Хоккей. Забһарлалгын үедэ «Спортлотогой» тираж. 18.15 — «Манай үе саг» — документальна фильм. 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет. «Дайшалхы ба ажалай ёһо гуримаар хүмүүжүүлхэ». Социалис Ажалай Герой, Советскэ Союзай Герой, механизатор П. Х. Трайнин. Алдар Солын орденой дүрбэн кавалер, Социалис Ажалай Герой, хүдэлмэришэн М. К. Величко, Социалис Ажалай Герой, слесарь В. П. Амашин гэгшэд дамжуулгада хабаадалсана. 19.30 — «Трудные этажи» — уран һайханай фильм (3-дахи сери).

Улаан-Үдэ. 20.35 — Телевизионно һонин. 20.55 — «Элүүр энхэ байлга» — тележурнал. 21.25 — «БАМ. Үбэл-75» — Улаан-Үдын телевидениин очерк.

«Орбита». 21.45 — «Улигата шүлэг». Максим Рыльский. 22.05—22.15 — Забһарлалга. 22.15 — «Арадай аман зугаа», «наадан» — фильм-концерт. 22.30 — Хоккей. Забһарлалгын үедэ «Спортлотогой» тираж.

УНШАГШ[...]
һонирхохо[...]
байхат

ТҮМЭР ДЭЭРЭ ҺИИЛЭГДЭҺЭН ДУРАСХААЛ

МОРШАНСКА ҮБЬ[...] НОГООН

ЯПОН ШЭНЭ НИИСЛ[...] ХОТОТОЙ БОЛОХО

Редакт[ор] Ц. Ц. ЦЫБУДЕ[...]

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редакто[р] 2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам редактора — 2-4[...], зам. редактора — 2-62-62, отв. секретаря — 2-50-5[...], ретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-6[...], сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганд[ы и] агитации — 2-56-23, промышленности и строитель[ства] 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-5[...], туры и школ — 2-60-21, писем и селькоров — 2-6[...], информации — 2-34-05, общественная приёмна[я] 2-56-62, машинное бюро — 2-57-63, корректорс[кая] 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.